

Open your mind. LUT.

Lappeenranta **University of Technology**

Kauppateollinen tiedekunta

A250A5000 Kandidaatintutkielma, Talousjohtaminen

Helena Sjögren

Miksi suurin osa yrityksistä on osakeyhtiöitä?

Why the majority of the companies are limited companies?

4.1.2014

Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma.....	2
1.2	Tutkimuksen viitekehys ja rajaukset	3
1.3	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	4
1.4	Tutkimuksen rakenne	5
2	Organisoituminen ja yhtiölainsäädäntö.....	6
2.1	Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö	6
2.2	Osakeyhtiö	7
2.3	Osuuskunta	7
3	Yhtiömuodon valintaan vaikuttavat tekijät.....	9
3.1	Osakeyhtiön perustaminen.....	9
3.2	Osuuskunnan perustaminen.....	10
3.3	Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustaminen	11
3.4	Omistajan vastuu.....	12
3.5	Päätöksenteko.....	14
3.6	Rahoitus	17
3.7	Varojen jakamisesta ja velkojan suojasta	20
3.8	Edustaminen	23
4	Yhtiömuodon valinta käytännössä.....	24
4.1	Yritysesittelyt	25
4.2	Yritysmuodon perustamiseen liittyvät vaatimukset	27
4.3	Omistajan vastuu ja rahoituksen järjestäminen	28
4.4	Varojen jako, päätöksen teko ja edustaminen	30
4.5	Miksi osuuskunta ei tule kysymykseen?	33
5	Yhteenveto ja johtopäätökset	35
	Lähdeluettelo	38
	Liitteet.....	41

Lyhenneluettelo

AsOYL (809/1991)

AsOYL (1599/2009)

AKL (389/1988)

KaupparekL (129/1979)

KorkoL 633/1982)

OKL (1488/2001)

OKL (421/2013)

OYL (624/2006)

Asunto-osakeyhtiölaki (kumottu)

Asunto-osakeyhtiölaki

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä

Kaupparekisterilaki

Korkolaki

Osuuskuntalaki (kumottu)

Osuuskuntalaki

Osakeyhtiölaki

1. Johdanto

Tutkimus käsittelee pk-yrityksien yhtiömuodon valintaa. Suurin osa Suomen yrityksistä on osakeyhtiöitä. Kaupparekisterissä yksityisiä osakeyhtiöitä vuoden 2014 syyskuussa oli 249 387 kaikkiaan 596 625 yrityksestä. Yksityisiä elinkeinonharjoittajia oli samaan aikaan 207 922, kun taas kommandiittiyhtiöitä oli 34 408, avoimia yhtiöitä 12 266 ja osuuskuntia 4 668. Vuodesta 2011 yksityisien osakeyhtiöiden määrät ja osuuskuntien määrät ovat kasvaneet vuosittain kuten myös yritysten kokonaismäärät. Avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden määrät ovat kuitenkin supistuneet samalla ajanjaksolla. (Kaupparekisteri 2014) Tilastojen valossa osakeyhtiö näyttäytyy ylivoimaiselta yhtiömuodolta muihin verrattaessa, joten kiinnostavaa onkin tutkia, miksi osakeyhtiö on koettu niin hyväksi yhtiömuodoksi ja missä tilanteissa avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö tai osuuskunta olisivat varteenotettavia valintoja yhtiömuodoksi.

Edellä tilastollisesti havaittua henkilöyhtiöiden vähenemistä Markku Järvenoja (2012, 26-29) käsittelee verotuksen näkökulmasta ja mainitsee vuoden 2012 voimaan tulleiden verokantamuutosten keventävän osakeyhtiön verotusta samalla, kuin henkilöyhtiöiden verotus osakasverotuksena on kiristynyt. Hän näkee henkilöyhtiöiden kuitenkin edelleen olevan toiminnallisen joustavuuden ja pääomarakenteen joustavuuden kannalta sopiva yhtiömuoto pienyritystoimintaan. Järvenoja on myös tehnyt väitöskirjan - aiheenaan henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa -, jossa hän mainitsee vuonna 2014 voimaan tulleen yhtiöverotuksen laskun 20 prosenttiin heikentävän entisestään henkilöyhtiöiden verotuksellista kilpailukykyä (Järvenoja 2014, 279).

Ajankohtaisesti mielenkiintoista on tutkia myös uuden osuuskuntalain (OKL 421/2013) mahdollisia vaikutuksia yhtiömuodon valintaan. Aikaisemmin osuuskunnan perustamiseen vaadittiin vähintään kolme jäsentä ja kaikkien jäsenten tuli ottaa vähintään yksi osuuskunnan osuus (Osuuskuntalaki, OKL 1488/2001 2:1). Hallituksen esityksestä Eduskunnalle osuuskuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 185/2012, 1, 20-21) käy ilmi, että uuden lain myötä pienten osuuskuntien asemaan on kiinnitetty erityistä huomiota, toimintamahdollisuuksia ja tahdonvaltaisuutta on pyritty lisäämään sekä osuuskunnan perustaminen on mahdollista yhden tai kahden jäsenen toimesta.

Yhtiölainsäädäntöä on tutkittu paljon. Seppo Villalta mainittakoon tutkimus Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö (2013), joka siis käsittelee näiden yhtiömuotojen erityispiirteitä ja yhtiöitä koskevaa lainsäädäntöä laaja-alaisesti. Henkilöyhtiöitä ovat Villan (2013) lisäksi tutkineet yleisesti Siikarla (2003) sekä Koski & Immonen (1990). Lisäksi Immonen, Ossa & Villa (2012) ovat myös tutkineet henkilöyhtiöiden oman pääoman hallintaan liittyviä kysymyksiä. Uutta osuuskuntalakia ja osuuskuntia yleisesti on tutkinut Seppo Pöyhönen (2013a; 2013b). Pöyhönen (2011) on myös julkaissut väitöskirjan, jossa tutkimuksen kohteena ovat omistajaoikeudet ja omistaja-arvo osuuskunnissa. Osuuskunnan tehokkuus ongelmia, jotka pohjautuvat heikosti määriteltyihin varallisuusoikeuksiin, on tutkinut Michael Cook (1995). Hänen näkemyksensä on, että heikosti määritellyt varallisuusoikeudet luovat viisi ongelmaryhmää, jotka vaikuttavat muun muassa päätöksentekoon ja rahoituksen järjestämiseen.

Yhtiömuodon valitsemiseen liittyviä seikkoja on tutkimuksensa ohessa käsitellyt muun muassa Seppo Villa (2013, 22), jonka mielestä osakeyhtiöissä vallitsevan osakkeenomistajien rajoitettu vastuu on keskeinen syy osakeyhtiömuodon suosioon. Villa, Ossa & Saarnilehto (2007, 19-20) mainitsevat, että yhtiömuotoa valittaessa olisi kiinnitettävä huomiota omistajien vastuun lisäksi myös yhtiön hallinnon järjestämisen ja päätöksenteon mahdollisuuksiin, sekä mahdollisuuteen irtautua yhtiöstä. Lisäksi heidän mielestään yhtiömuoto vaikuttaa siihen, miten varainhankinta ja varojen jako voidaan toteuttaa, miten velkojien suoja on järjestetty sekä miten organisaation edustaminen tapahtuu.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma

Tutkimuksessa tarkastellaan ja vertaillaan eri yhtiömuotoja Suomen lainsäädännön pohjalta. Vertailemalla yhtiömuotojen perustamisvaatimuksia, ja muuta yhtiömuodon valintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä, pyritään tekemään teoreettisia olettamuksia, miten yhtiölainsäädäntö todennäköisesti vaikuttaa yhtiömuodon valintaan. Käytännössä kirjallisuuskatsauksessa vertaillaan muita yhtiömuotoja osakeyhtiöön, jotta saataisiin selville, mitkä tekijät saattaisivat puoltaa osakeyhtiömuodon valitsemista pk-yrittäjän näkökulmasta ja toisaalta mitkä tekijät saattaisivat puoltaa henkilöyhtiömuodon tai osuuskuntamuodon valitsemista. Empiriaosiossa selvitetään haastattelujen avulla, miten kirjallisuuskatsauksesta muodostetut olettamukset yhtiömuodon valintaan vaikuttavista tekijöistä ovat vaikuttaneet käytännössä

yhtiömuodon valintaan haastateltavien tapauksessa. Tavoitteena näin ollen on havaita, mitkä tekijät vaikuttavat yhtiömuodon valintaan ja missä tapauksissa jokin muu yhtiömuoto kuin osakeyhtiö on pk-yrittäjän kannalta hyvä valinta. Erityisesti tavoitteena on selvittää yhtiölainsäädännön vaikutusta yhtiömuodon valintaan. Lisäksi haastatteluiden avulla pyritään havaitsemaan, onko muitakin selkeitä yhtiömuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä - kuin tässä tutkimuksessa huomioidut tekijät - mitkä voitaisiin mahdollisissa jatkotutkimuksissa huomioida.

Tutkimusongelmana näin ollen on, miksi osakeyhtiö koetaan niin usein parhaaksi yhtiömuodoksi ja missä tilanteissa jokin muu yhtiömuoto voisi olla varteenotettava tai parempi vaihtoehto. Tutkimuskysymys määreytyy tavoitteen ja tutkimusongelman kautta. Tutkimuskysymyksenä on:

- Missä tilanteissa henkilöyhtiömuoto tai osuuskuntamuoto on parempi yhtiömuoto, kuin osakeyhtiö pk-yrittäjän näkökulmasta?

Alakysymyksiä avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen siten, että ensimmäisen alakysymyksen perusteella pyritään löytämään yhtiölainsäädännön seikkoja, jotka mahdollisesti vaikuttavat yhtiömuodon valintapäätökseen. Toisen kysymyksen perusteella pohditaan, mitkä tekijät tai millaiset tilanteet ohjaavat valitsemaan osakeyhtiön pikemmin kuin henkilöyhtiön tai osuuskunnan. Alakysymyksiä on:

- Miten yhtiömuotojen erilainen lainsäädäntö vaikuttaa yhtiömuodon valintaan?
- Mitkä lainsäädännön kannalta oleellisesti yhtiömuodon valintaan vaikuttavat seikat tukevat osakeyhtiömuodon valitsemista?

1.2 Tutkimuksen viitekehys ja rajaukset

Tutkimuksen viitekehys on Suomen lainsäädäntö, jonka kautta yhtiömuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä tutkitaan. Lainsäädännön pohjalta vertaillaan yhtiömuotojen eroavaisuuksia. Näiden eroavaisuuksien avulla pohditaan, mitä seikkoja kannattaisi ottaa huomioon yhtiömuotoa valittaessa sekä miksi osakeyhtiö niin usein nähdään parhaaksi yhtiömuodoksi. Verotuksen vaikutusta ei tässä tutkimuksessa ole tarkoitus tutkia, vaikka eri yhtiömuotoja verotetaan eri tavoin. Verotus on kuitenkin dynaaminen oikeusala, joka muuttuu jatkuvasti (Järvenoja 2014, 276). Täten oletetaan, että verotus ei pitäisi lopulta olla kovin merkittävä tekijä

yhtiömuodon valinnassa, kun yhtiömuoto ei kuitenkaan vaihtelee samoin kuin verotus vaihtelee. Kuitenkin kaikki mahdolliset tekijät huomioidaan empiriaosion haastatteluissa, jolloin yrittäjiltä pyritään saamaan vastauksia kaikista tekijöistä, mitkä ovat yhtiömuodon valintaan vaikuttaneet.

Tutkimus on rajattu Suomen lainsäädännön tuntemiin yleisimpiin ja kaupalliseen toimintaan tähtääviin yhtiömuotoihin, joista vertaillaan avointa yhtiötä, kommandiittiyhtiötä, osakeyhtiötä ja osuuskuntaa. Tutkimuksessa käsitellään vain edellä mainittuja yhtiömuotoja tarkemmin. Lisäksi on muita yhtiömuotoja, joita harjoitetaan yritystoiminnan tietynlaisen luonteen vuoksi. Mainittakoon tässä yhteydessä esimerkiksi asunto-osakeyhtiö, joka tulee kysymykseen, kun omistetaan ja hallitaan jotakin rakennusta tai sen osaa (Asunto-osakeyhtiölaki, AsOYL 2009/1599 1:2.1). Näin ollen yhtiömuotojen erityistapaukset kuten asunto-osakeyhtiö sekä monet epätavallisemmat yhtiömuodot jätetään tutkielman ulkopuolelle kuten myös voittoa tavoittelemattomat yhdistykset sekä säätiöt. Yksinkertaisin muoto harjoittaa yritystoimintaa on yksityinen elinkeinonharjoittaja, missä ammatinharjoittaja toimii omaan lukuun ja omalla riskillä (Villa, S. 2013, 20-22). Myös yksityinen elinkeinonharjoittaja jätetään tässä tutkimuksen ulkopuolelle ja keskitytään organisoituihin yhtiömuotoihin. Tutkimus keskittyy erityisesti pk-yritysten toimintaan ja yhtiömuodon valitsemiseen näiden pk-yrittäjien näkökulmasta, joten relevanttia on tutkia empiriaosiossakin pienten tai keskisuurten yritysten yhtiömuodon valintaa.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa kirjallisuuskatsaus antaa pohjan empiiriselle tutkimukselle. Tutkimuksen kirjallisuuskatsauksessa lähdetään selvittämään yhtiömuotojen eroavaisuuksia lainsäädännön pohjalta ja erilaisen lainsäädännön mahdollista vaikutusta yhtiömuodon valintapäätökseen. Kirjallisuuskatsauksen aineistona käytetään lakeja ja lain esivalmisteluja, lakikirjallisuutta sekä aiempia tutkimuksia, jotka käsittelevät yhtiömuodon vallintaan liittyviä ongelmia. Tämän jälkeen selvitetään empiirisen haastattelututkimuksen avulla, mitä seikkoja haastateltavat pk-yrittäjät ovat käytännössä huomioineet yhtiömuodon valintaa tehdessään sekä miten nämä seikat ovat vaikuttaneet yhtiömuodon valintapäätökseen.

Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen haastattelututkimus koetaan hyväksi, koska tutkittavan ongelman eli yhtiömuodon valintaan, vaikuttavat lopulta yrittäjien valinnat. Haastattelutilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse vuorovaikutustilanteessa yrittäjien kanssa ja sen avulla se auttaa vastausten taustalla olevien motiivien ymmärtämisessä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34). Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu tutkimukseen myös sen vuoksi, että halutaan tutkia yhtiömuodon valinnan yksityiskohtaista perustaa pohjautuvan luonnollisiin tilanteisiin (Metsämuuronen 2006, 88). Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluina eli puolistrukturoituina haastatteluina, missä haastateltava vastaa omin sanoin haastattelijan esittämiin kysymyksiin haluamassaan järjestyksessä voiden myös ehdottaa lisäkysymyksiä (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 104). Näin ollen teemahaastattelun luonteen omaisesti haastatteluissa edetään keskustelemalla ennalta valituista teemoista haastateltavien kanssa vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Havaintoaineisto on kuitenkin kokonaisuudessa suppea eikä täten tutkimusta voida yleistää koskemaan kaikkia pk-yrityksiä.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen kirjallisuuskatsaus koostuu kahdesta luvusta. Johdannon jälkeisessä organisoituminen ja yhtiölainsäädäntö-luvussa tarkastellaan yhtiömuodon valintaa edeltävää päätöstä organisoitumisesta yhtiöiksi sekä tehdään yleiskatsaus yhtiömuotoihin ja niiden säätelyyn. Kolmannessa luvussa tarkastellaan yhtiömuotoja koskevaa lainsäädäntöä tarkemmin ja tutkitaan niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti vaikuttavat yhtiömuodon valintapäätökseen. Neljäs luku käsittelee tutkimuksen empiriaosiota. Siinä perehdytään haastattelujen avulla siihen, mitä yritykset ovat käytännössä huomioineet yhtiömuotoa valitessaan sekä onko kirjallisuuskatsauksesta ilmi käyneillä, yhtiömuodon valintaan mahdollisesti vaikuttavilla lainsäädännön eroavaisuuksilla, vaikutusta käytännön yhtiömuodon valinnassa. Lopuksi viidennessä luvussa käydään läpi tutkimuksen johtopäätökset ja esitellään jatkotutkimusehdotuksia.

2 Organisoituminen ja yhtiölainsäädäntö

Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin tutkimuksessa tarkasteltavia yhtiömuotoja. Luvussa tarkastellaan aluksi, miksi ylipäättään organisoidutaan yrityksiksi. Sen jälkeen tarkastellaan yhtiömuotoja, niiden tarkoitusta ja soveltuvuutta yleisesti sekä katsastetaan yhtiömuotoja koskevan lainsäädännön keskeisiä periaatteita ja lainsäädännön kehitystä. Organisoituminen ei ole välttämätöntä elinkeinotoiminnan harjoittamiseksi, mutta yhtiö voi toimia apuvälineenä siinä. Yhtiö auttaa transaktiokustannuksien vähentämisessä, kun liiketoiminta kasvaa. Organisoituminen yhtiöksi nähdään usein transaktiokustannuksien vähentämistarkoituksen lisäksi tarkoituksenmukaiseksi tavaksi hankkia pääomaa, jakaa, välineellistää ja siirtää yritysrisiä sekä tavaksi rajata omistajien vastuuta. (Villa 2013, 10) Villa et al. (2007, 19) mainitsevat keskeisiksi organisoitumisen syiksi yrittäjän vastuun rajautumisen, tarpeen henkilöiden yhteenliittymiseen erityisosaamiseen tai rahoitukseen perustuen ja kolmantena syynä he mainitsevat verotuksen. Nämä organisoitumisen syyt johtavat luultavasti siis myös niihin syihin, miksi valitaan tietty yhtiömuoto.

2.1 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Avoimesta yhtiöstä tai kommandiittiyhtiöstä on kyse silloin, kun kaksi tai useampi henkilö harjoittaa elinkeinotoimintaa yhteisistä taloudellisista intresseistä (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä, AKL 389/1988 1:1.1). Tässä tutkimuksessa näistä yhtiömuodoista käytetään paljon yhteisnimitystä henkilöyhtiöt. Henkilöyhtiöitä on perinteisesti käytetty pk-sektorilla perheyriksen yhtiömuotona tai perustajina on ollut yhtiön hyväksi työskenteleviä henkilöitä, jotka ovat perustaneet yhtiön yhteisistä taloudellisista intresseistä (Immonen, 2014, 307). Syynä henkilöyhtiöiden sopivuudesta erityisesti pienyritystoimintaan, Järvenoja (2012, 28) näkee toiminnan ja oman pääomarakenteen joustavuuden. Immonen, Ossa & Villa (2012, 1) lisäävät avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön sopivan erityisesti sellaista yritystoimintaa varten, missä ei tarvita suuria pääomia, vaan jossa voimavarana ovat yhtiömiehet ja heidän osaamisensa.

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiötä koskevan lain esitöissä on pyritty juuri toiminnan joustavuuteen ja se on toteutettu siten, että sopimusvapautta ei ole rajoitettu kuin niiltä osin, miltä se on koettu välttämättömäksi (Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi, HE 6/1987, 4). Laaja sopimusvapaus on siis henkilöyhtiöiden kantavia periaatteita. Laki

avoimesta ja kommandiittiyhtiöistä on tullut voimaan jo vuonna 1988, joten sopimusvapauden on katsottu olevan riittävää eikä lakia ole päättäjien mielestä ollut tarpeen muuttaa. Voidaan kuitenkin pohtia, tulisiko lakia kuitenkin kehittää, koska henkilöyhtiöt ovat tilastollisesti vähenemässä jo ennestään pienestä kokonaismäärästä.

2.2 Osakeyhtiö

Lain mukaisesti osakeyhtiön tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin (Osakeyhtiölaki, OYL 624/2006 1:5). Osakeyhtiö on edelleen verrattuna henkilöyhtiöihin jäykempi ja joustamattomampi yhtiömuoto, joka ei välttämättä sovi kaikille yrittäjille (Järvenoja 2012, 28). Silti osakeyhtiön suosio on kiistaton ja voidaan jo tilastojen valossa arvioida, että osakeyhtiö sopii monenlaiseen yritystoimintaan. Uusin osakeyhtiölain kokonaisuudistus tuli voimaan vuonna 2006, jonka tavoitteena oli parantaa yhtiöiden toimintaedellytyksiä ja toimintamahdollisuuksia lain tahdonvaltaisuutta lisäämällä sekä parantamalla erityisesti pienten osakeyhtiöiden asemaa (Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi, HE 109/2005, 16-17).

Osakeyhtiölaissa ei ole AKL:n vastaavaa määrää dispositiivista eli sopimuksenvaraista lainsäädäntöä johtuen muun muassa siitä, että osakkeenomistajien rajoitetun vastuun vuoksi tarvitaan pakottavia säännöksiä suojaamaan osakeyhtiöiden velkojia ja mahdollistamaan osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun (Villa 2013, 36). Osakeyhtiölain esitöissä (HE 109/2005, 17-18) mainitaan lain perustuvan OYL:n ensimmäisen luvun keskeisiin periaatteisiin, joita ovat yhtiön itsenäinen oikeushenkilöllisyys ja osakkeenomistajan rajoitettu vastuu (OYL 1:2), sidotun pääoman pysyvyys (OYL 1:3), osakkeen luovutettavuus (OYL 1:4), voitontuottamistarkoitus (OYL 1:5), enemmistöperiaate (OYL 1:6), yhdenvertaisuusperiaate sekä johdon velvollisuus toimia osakkeenomistajan edun mukaisesti (OYL 1:8).

2.3 Osuuskunta

Osuuskunnan pääasiallinen tarkoitus on harjoittaa taloudellista toimintaa jäsenten elinkeinon tai taloudenpidon tukemiseksi siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita (Osuuskuntalaki, OKL 421/2013 1:5). Kansainvälinen osuustoimintaliitto on määrittänyt osuustoiminnan arvot ja periaatteet,

joiden tulisi ohjata osuustoimintaa käytännössä. Niitä ovat vapaaehtoinen ja avoin jäsenyys, demokraattinen jäsenhallinto, jäsenten taloudellinen osallistuminen, itsenäisyys ja riippumattomuus, koulutus, oppiminen ja viestintä, osuuskuntien keskinäinen yhteistyö sekä vastuu toimintaympäristöstä (International CO-operative Alliance, ICA 2008, 4-5). ICA:n määrittelemät arvot ja periaatteet antavat osuuskunnista hyvinkin aatteellisen mielikuvan, mutta käytännössä osuuskuntien arvomaailma on hyvinkin rationaalinen ja liiketoimintalähtöinen. (Pöyhönen 2011, 357)

Merkittävää osuustoimintaa on perinteisesti maa- ja metsätaloudessa, sähkö- ja vesihuollossa, tukku- ja vähittäiskaupassa sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnassa. Uusosuuskunnista suuri osa on työ-, palvelu- ja asiantuntijaosuuskuntia sekä markkinointi-, sosiaali- ja hyvinvointipalveluita tuottavia osuuskuntia. Osuuskunnat ovat hyvin erilaisia toiminnan laajuudelta mitattuna. (HE 185/2012, 9-11) Seppo Pöyhönen (2013a, 3-4) mainitsee osuuskuntien omistuksen tarkoituksen ja pysyvyyden eroavan merkittävästi osakeyhtiöistä, sillä osuuskunnissa omistajuus voi perustua, joko osakkeen omistajuuteen tai osuuden omistajuuteen. Hän kertoo myös, että osuuskunnan yhtenä ongelmana on mahdollisuus, että osuuskunnan jäsenien ja konserniin kuuluvan osakeyhtiön omistajien välillä vallitsee taloudellinen eturistiriita, joka tarkoittaa sitä, kun jäsen tavoittelee mahdollisimman hyviä palveluja ja sijoittaja tavoittelee korkeaa tuottoa. Pöyhönen (2013b, 655-659) näkee osuuskuntien ongelmina omistajuuteen liittyvien eturistiriitojen lisäksi riskipääoman keräämisen sekä OKL 1:8:n mukaisen johdon tehtävän edistää osuuskunnan etua, mikä on ristiriidassa toiminnan tarkoituksen kanssa.

Suomalaisten myönteisestä suhtautumisesta huolimatta osuuskuntia ei määrällisesti ole kovinkaan paljoa verrattuna osakeyhtiöön, mikä voi osiltaan johtua myös sen laissa määritellystä tarkoituksesta tuottaa jäsenilleen taloudellista hyötyä palveluidensa avulla. Palveluiden avulla saavutettu hyöty ei kuitenkaan välttämättä ole kaikille omistajille riittävää, jolloin osakeyhtiön tarkoitus tuottaa omistajilleen voittoa, voi kuulostaa huomattavasti houkuttelevammalta. Toisaalta osuuskunnan toiminnan tarkoituksesta voidaan säännöissä määrätä toisin (OKL 8:1). Mahdollisuus määrätä osuuskunnan säännöissä monista ongelmakohtista voi toisaalta parantaa osuuskuntien toimintamahdollisuuksia. Uuden osuuskuntalain myötä uusi osuuskuntalaki lähentää osuuskuntia ja osakeyhtiöitä yhtiömuotona edelleen lain sisällön ollessa suurilta osin samanmuotoista (HE 185/2012, 1).

3 Yhtiömuodon valintaan vaikuttavat tekijät

Yhtiömuodon valintaan voivat vaikuttaa monet eri tekijät. Valintaan voivat vaikuttaa yrityksen luonne, yhtiömuotojen ominaispiirteet tai vain jonkin yhtiömuodon perustamisen helppous ja yksinkertaisuus. Monesti yrittäjä ei tee yhtiömuodon valintapäätöstään täysin rationaalisesti, sillä valintapäätös on lopulta aina yrittäjällä itsellään eikä kaikki yrittäjäksi aikovat välttämättä osaa ottaa huomioon kaikkia tärkeitä seikkoja. Tässä luvussa tarkastellaankin yhtiölainsäädännön eroavaisuuksia yhtiömuotojen välillä, jotka yrittäjän olisi hyvä ottaa huomioon yhtiömuodon valintaa tehdessään. Luvun aluksi tarkastellaan jokaisen tutkimuksessa tarkasteltavan yhtiömuodon perustamisvaatimuksia, minkä jälkeen tarkastellaan järjestyksessä lainsäädännön eroavaisuuksia omistajan vastuun, päätöksenteon, rahoituksen, varojen jaon ja edustamisen kannalta.

Siikarla (2003, 23) väittää monen osakeyhtiön syntyneen pelkästään sen tiedon varassa, että omistajan vastuu on rajattua. Siikarla mainitsee samassa yhteydessä, että yhtiömuodon valitsemisessa tulisi huomioida muutkin tekijät, kuten toiminnan laajuus, yhtiömiesten lukumäärä, yrityksen pääomatarve, hallinnoimisen järjestäminen, toiminnan joustavuus ja voiton jako. Myös Villa (2013, 22) kertoo osakkeenomistajan rajoitetun vastuun olevan keskeinen syy osakeyhtiömuodon suosioon. Villa et al. (2007, 19-20) pitävät tärkeinä yhtiömuodon valintaan vaikuttavina tekijöinä päätöksenteon ja vastuun säätelyä. Lisäksi heidän mielestään on syytä kiinnittää huomiota, jäsenten vastuusuhteisiin, miten varainhankinta ja varojen jakaminen voidaan toteuttaa, pääoman pysyvyyteen ja miten organisaation edustaminen tapahtuu.

3.1 Osakeyhtiön perustaminen

Osakeyhtiön perustamiseen vaaditaan kirjallinen perustamissopimus, jonka osakkeenomistajat allekirjoittavat ja samalla merkitsevät perustamissopimuksessa mainitun määrän osakkeita (OYL 2:1.1). Perustamissopimukseen tulee liittää yhtiöjärjestys, missä tahdonvaltaisuus periaatteen mukaisesti osakkeenomistajat saavat määrätä yhtiön toiminnasta (OYL 1:9). Sopimusvapautta OYL 1:9:n mukaisesti rajoittavat kuitenkin pakottavat säännökset ja edellytys siitä, että yhtiöjärjestys ei saa olla hyvätavan vastainen. Näin ollen yhtiön perustajat saavat sopia yhtiön toimialasta, sijoitettavasta omasta pääomasta, organisaatiosta ja sen säännöistä (Villa 2013, 215). Osakeyhtiö syntyy rekisteröimällä yhtiö kaupparekisteriin enintään kolmen kuukauden

kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta (OYL 2:8.1). Perustavien henkilöiden lukumäärää ei ole rajoitettu osakeyhtiölaissa, joten yksikin henkilö voi halutessaan perustaa osakeyhtiön.

Osakeyhtiölaissa on yhtiön perustamiseksi määritelty myös vähimmäisosakepääomat erikseen yksityiselle ja julkiselle osakeyhtiölle. Vähimmäispääoma yksityisen osakeyhtiön perustamiseksi laski uuden osakeyhtiölain tullessa voimaan 2500 euroon (OYL 1:3.1). Tällä vähimmäispääoman muutoksella 8000 eurosta 2500 euroon lain esivalmisteluissa talousvaliokunnan tavoite oli kannustaa yrittäjyyteen ja näin ollen helpottaa yritysten perustamista (Talousvaliokunnan mietintö, TaVM 7/2006, 8). Vähimmäisosakepääoma on yhtiössä pysyvää pääomaa eikä pääomaa saa alentaa säädettyä vähimmäisosakepääoman määrää alemmaksi (OYL 14:1.1).

3.2 Osuuskunnan perustaminen

Osuuskunta on osakeyhtiön tapaan omistajistaan sekä jäsenistään erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröimällä yhtiö kaupparekisteriin (OKL 1:2.1). Osuuskunnan perustaminen on helpottunut uuden osuuskuntalain astuttua voimaan. Uuden lain myötä osuuskunnan voi perustaa vain yksikin henkilö, ja osuuskunta voi olla vain yksijäseninen (HE 185/2012, 21). Aikaisemmin perustamiseen vaadittiin kolme luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, ja jäseniäkin tuli olla vähintään kolme (Osuuskuntalaki, OKL 1488/2001 2:1). Lain esitöissä mainitaan, että uudistuksen myötä osuuskunnan perustaminen on käytännössä yhtä helppoa kuin osakeyhtiön perustaminen (HE 185/2012, 21).

Osuuskunnan perustamiseen vaaditaan osakeyhtiön tapaan kirjallinen perustamissopimus, jonka omistajat ja jäsenet allekirjoittavat (OKL 2:1.1). Näin ollen vanhasta perustamiskirjasta on luovuttu (HE 185/2012, 21). Osuuskunnan perustamiseksi ei ole laissa määritelty erikseen vähimmäisosuuksia tai vähimmäispääomaa, vaan merkintäosuudet tulee määritellä OKL 2:2.1:n mukaisesti perustamissopimukseen ja osuuksien määrä ja osuuspääoma ovat vaihtuvia (OKL 1.3.1). Verrattuna osakeyhtiöön osuuskunnan perustamisen voisi siis ajatella olevan jopa hieman helpompaa ainakin sen kannalta, että alkupääomaa ei tarvitse hankkia ennalta määrättyä määrää.

3.3 Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustaminen

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustamiseen vaaditaan osakeyhtiöstä ja osuuskunnasta poikkeavasti vähintään kaksi henkilöä (AKL1:1.1). Täysin yksinään ei siis voi perustaa kumpaakaan yhtiömuotoa. Molemmat yhtiömuodot syntyvät AKL 1:2.1:n mukaisesti yhtiömiesten välisellä vapaamuotoisella sopimuksella, mutta elinkeinotoiminnan aloittamiseksi on kuitenkin kaupparekisterilain mukaisesti tehtävä perusilmoitus rekisteriviranomaiselle (Kaupparekisterilaki, KaupparekL 129/1979 1:2.1). Rekisteröimisellä ei kuitenkaan ole oikeutta luovaa vaikutusta, vaan avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö tulevat oikeuskelpoiseksi, kun yhtiösopimus astuu voimaan (Villa 2013, 77). On myös mahdollista, että yhtiösopimus katsotaan syntyneeksi ilman varsinaista sopimusta niin sanotulla hiljaisella sopimuksella, kun yhtiömiehet ovat alkaneet harjoittamaan liiketoimintaa yhteisymmärryksessä. Edellä mainitusta yhtiön syntymisen tapauksesta ilman varsinaista sopimista esimerkkinä on Korkeimman oikeuden ennakkotapaus KKO:1995:155. Päätöksessä käy ilmi, että asianosaisten maatalouden harjoittaminen yhteiseen lukuun ilman sopimusta oli täyttänyt henkilöyhtiön tunnuspiirteet, ja siten muodostanut yhtiösuhteen heidän välillensä.

”A oli luovuttanut pojalleen B:lle varoja oman maatalan hankkimista varten. A:n jo aikaisemmin omistamalla tilalla ja B:n ostamalla tilalla asianosaiset olivat harjoittaneet yhteiseen lukuun maataloutta. Kysymys siitä, oliko A:n ja B:n välille muodostunut avoin yhtiö. Edelleen ilmenevistä seikoista voitiin päätellä, että Jussi-Pekka Ala-Jyrä ja hänen vaimonsa sekä Jori-Pekka Ala-Jyrä olivat käytännön toimillaan ilman suullista tai kirjallista sopimusta perustaneet yhteisyhtyrityksen ja samalla heidän välilleen oli muodostunut avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain mukainen yhtiösuhte.” (KKO:1995:155)

Yhtiöpanoksen suuruutta ei ole määritelty laissa, vaan se on sopimuksenvaraista (AKL 2:6.1). Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön voi siis perustaa ilman ennalta määrättyä pääomaa, mikä voi helpottaa pienen yritystoiminnan käynnistämistä. Myöskään kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen panosta tai panoksen maksuajankohtaa ei ole AKL:ssa määritelty. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä erottaa yhtiömuodot toisistaan niin, että avoimesta yhtiöstä on kyse, kun yhtiömiesten vastuuta ei ole rajoitettu (AKL 1:1.2). Avoimessa yhtiössä tulee olla vähintään kaksi vastuunalaista yhtiömiestä, jotka vastaavat henkilökohtaisesti omasta ja muiden yhtiömiesten puolesta yhtiön velvoitteista (AKL 1.1.1). Kommandiittiyhtiötä koskevia

säännöksiä sovelletaan kun AKL 1:1.3:n mukaisesti on sovittu vastuun rajoittamisesta koskemaan äänettämiä yhtiömiehiä. Kommandiittiyhtiössä tulee siis olla vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies sekä vähintään yksi ääneton yhtiömies. Näin ollen kommandiittiyhtiön voi perustaa yrittäjä ja sijoittaja kaksikko, mikä ei sulje täysin kommandiittiyhtiötä pois yhtiömuodon valintatilanteesta, kun yksittäinen henkilö aikoo perustaa yrityksen. Henkilö voisi perustaa yrityksen, jos hän saa hankittua sijoittajan äänettömän yhtiömiehen rooliin. Laissa ei ole säädetty myöskään erityisedellytyksiä yhtiömiehille, joten kaikki luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat solmia avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen (Villa, 2013, 78). Henkilöyhtiön perustaminen näyttäytyy verrattavista yhtiömuodoista kaikista helpoimmalta. Ainoat lain mukaiset vaatimukset ovat kahden henkilön välinen vapaamuotoinen sopimus ja rekisteröinti-ilmoitus viranomaiselle.

3.4 Omistajan vastuu

Seppo Villa kertoo rajoitetun vastuun koskevan kaikkia osakeyhtiön osakkeenomistajia tarkoittaen heidän vastuunsa rajoittuvan heidän sijoittamaansa pääomaan (Villa 2013, 35). Villa (2013, 26) väittää myös osakkeenomistajan rajoitetun vastuun olevan keskeinen syy osakeyhtiön suosioon. Osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, mikä mahdollistaa sen, että osakkeenomistajat eivät vastaa yhtiön velvoitteista henkilökohtaisesti, mutta yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä osakkeenomistajan velvollisuudesta maksaa erityisiä maksuja yhtiölle (OYL 1:2.2). Lisämaksuvelvollisuuden lisäämisestä yhtiöjärjestykseen tarvitaan kuitenkin suostumus osakkeenomistajalta, jota velvollisuus koskee (OYL 5:29.1). Villa (2001, 17) mainitseekin vastuun siirtyvän rajoitetun vastuun perusteella velkojalle. Hänen mukaan rajoitettu vastuu johtaa myös siihen, että osakeyhtiöissä on mahdollisuus eriyttää omistus, rahoitus ja johtaminen toisistaan ilman erityisempää valvontaa (Villa, 2013, 203). Moni voi osakkeenomistajan rajoitetun vastuun perusteella nähdä osakeyhtiön riskittömäksi yhtiömuodoksi, mutta ongelmana varsinkin pienyhtiöissä kuitenkin on velkojien usein vaatimat takaukset ja vakuudet antamallensa rahoitukselle (Airaksinen, Jauhiainen & Neimala 2001, 15), minkä vuoksi osakeyhtiö ei välttämättä ole sen riskittömämpi kuin henkilöyhtiöt. Villa mainitsee velkojien varautuvan riskiin myös hajauttamalla sijoituksiaan tai vaatimalla korkeampaa hintaa velalle sekä mahdollisesti vaatimalla reaali- vakuuksia tai kovenantteja eli sopimusvakuuksia (Villa 2001, 17).

Osakeyhtiön rajoitettu vastuu on monella tavoin osakeyhtiön toiminnan kannalta perustava tekijä. Se mahdollistaa johdon ja omistuksen eriytymisen, poistaa osakkeenomistajien varallisuusasemien vaikutuksen yhtiön sidosryhmiin ja rajoitettu vastuu mahdollistaa myös sijoitusten hajuttamisen (Villa 2001, 24-25). Osakkeenomistajan rajoitetulla vastuulla voidaan nähdä myös olevan varjopuoli, mikä voi tulla esille väärinkäytöksiä tai vaikka huolimattomuuden kautta. Sen vuoksi velkojan tulee huolehtia saatavistaan, mikä usein toteutuu edellä mainituin keinoin vaatimalla korkeampaa korkoa tai vakuuksia velalle. Kirjallisuudessa on paljon käsitelty tapauksia, missä osakkeenomistaja on rajoitetusta vastuusta huolimatta asetettu vastuulliseksi yhtiön velvoitteista. Siitä käytetään nimitystä vastuun samaistaminen (Airaksinen, Pulkkinen & Rasinaho 2007, 14).

Antti Kolehmainen (2009, 601-602) kertoo vastuun samaistamisen olleen monissa maissa kuten Yhdysvalloissa, Englannissa ja Saksassa jo pitkään tärkeä keino ehkäistä väärinkäytöksiä osakeyhtiöissä. Vastuun samaistamiseen on suhtauduttu Suomessa varsin epäilevästi. Airaksinen et. al. (2007, 14-15) tulkitsevat, että suurin osa oikeustapauksista, joihin vastuun samaistamisessa viitataan, voidaan selittää muilla oikeudellisilla konstruktiolla. Myös Seppo Villa (2001, 17) kommentoi, että Suomessa osakeyhtiön ja osakkeenomistajan vastuun erillisyyttä pidetään yhtiöoikeuden keskeisenä sääntönä ja täten vastuun samaistaminen ei ole tullut kysymykseen yhtiöoikeudellisilla kriteereillä. Mahdollisuutta vastuun samaistamiseen ei kuitenkaan kannata jättää huomioita, koska sitä on monissa muissa maissa käytetty laajastikin eikä ole täysin varmaa, mihin suuntaan oikeuskäytäntö Suomessakaan kehittyy.

Osuuskunta on osakeyhtiön tapaan omistajistaan sekä jäsenistään erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröimällä yhtiö kaupparekisteriin (OYL 1:2.1). Osakkeenomistajan ja osuuskunnan tapauksessa myös jäsenen rajoitettu vastuu on osakeyhtiötä ja osuuskuntaa yhdistävä tekijä (Mähönen & Villa 2013, 30). Näin ollen jäsenet tai omistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista. Erona osakeyhtiöön on kuitenkin osuuskuntalain 13:1.1:n mukainen mahdollisuus määrätä osuuskunnan säännöissä ylimääräisten maksujen keräämisestä jäseniltä osuuskunnan tarpeeseen sekä OKL 14:1.1:n mukainen mahdollisuus määrätä, että jäsenet vastaavat viimekädessä yhtiön veloista konkurssitilassa. Osuuskunnissa on siis mahdollisuus sopimuksenvaraisesti kasvattaa jäsenien ja omistajien vastuuta.

Henkilöyhtiöissä vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat siis henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista (AKL 1:1.1), mutta kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies on vastuussa vain yhtiöpanoksestaan (AKL 7:1). Näin ollen vastuunalaisen yhtiömiehen riskin voidaan katsoa olevan rajoittamatonta, solidaarista ja ensisijaista (Koski & Immonen 1990, 173). Rajoittamaton vastuu ja sen solidaarisuus tarkoittaa myös sitä, että jokaisen vastuunalaisen yhtiömiehen vastuu yhtiön velvoitteista on samanlaista huolimatta, millaisella panoksella kukin yhtiömies on yhtiössä mukana (Koski & Immonen 1990, 173). Ainoastaan kommandiittiyhtiössä voidaan sopimuksenvaraisesti rajoittaa yhden tai useamman yhtiömiehen vastuuta, jolloin he ovat yhtiössä toimivia äänettämiä yhtiömiehiä (AKL 1:1.1).

Rajoittamaton vastuu voidaan ajatella johtavan yhtiömiehen korkeaan riskiin liiketoiminnasta, mutta toisaalta se mahdollistaa yhtiön ja yhtiömiesten väliset joustavat varallisuussuhteet, yhtiömieskeskeisen hallintorakenteen, toimimisen ilman pääoman vähimmäis- tai pysyvyysvaatimuksia sekä laajan sopimusvapauden ja siihen liittyvän kevyemmän sääntelyn (Villa 2013, 72). Lisäksi kuten aikaisemmin todettiin, niin myös osakeyhtiöiden velkojat voivat sitouttaa yhtiön omistajat riskiin vaatimalla vakuuksia tai takuita. Rajoittamaton vastuu toimii siis henkilöyhtiöissä pitkälti sen perustana, miksi henkilöyhtiön voidaan nähdä olevan toiminnallisesti hyvin joustava yhtiömuoto. Ajattelutavasta riippuen se voidaan yhtiömiehen näkökulmasta siis nähdä joko riskiä lisäävänä negatiivisena tekijänä tai toiminnan joustavuuden mahdollistavana positiivisena asiana.

3.5 Päätöksenteko

Osakeyhtiössä omistajat voivat käyttää päätäntävaltaansa yhtiökokouksessa tai yksimielisinä osakkeenomistajat voivat tehdä päätöksiä ilman yhtiökokousta, kunhan tehdyt päätökset kirjataan ja allekirjoitetaan (OYL 5:1). Seppo Villa (2013, 255) mainitsee, että joissakin tapauksissa yksimielisten osakkeenomistajien päätös on yksinkertainen ja tehokas tapa päättää yhtiön asioista. Huomattavaa on, että mitä laajemmin omistus on jakautunut sitä hankalammaksi yksimielisen päätöksen tekeminen voi muodostua, eli esimerkiksi muutaman hengen omistamassa osakeyhtiöissä päätöksenteko voi olla hyvinkin helppoa. Enemmistöperiaatteen mukaan yhtiökokouksessa päätöksentekoon riittää enemmistön äänet, jos yhtiöjärjestyksessä ei määrätä toisin tai muut säännökset kuten yhdenvertaisuusperiaate ei koske päätöksen sitovuuutta (OYL 1:6).

Laissa on erikseen säädelty määräenemmistöllä tehtävistä päätöksistä eli päätös tarvitsee toteutuakseen vähintään kaksi kolmasosaa äänistä (OYL 5:27.1). Määräenemmistöllä tehtäviä päätöksiä ovat muun muassa yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja suunnattu osakeanti (OYL 5:27.2). Yhtiökokouksessa osakkaan äänimäärä riippuu omistettavien osakkeiden määrästä, jos yhtiösopimuksessa ei ole sovittu toisin (OYL 5:12.1). Lisäksi osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaate rajoittaa päätöksentekoa siten, että yhtiössä tehtävistä päätöksistä ei saa aiheutua etua toisille osakkeenomistajille toisten kustannuksella (OYL 1:7). Asunto-osakeyhtiötä koskeva Korkeimman oikeuden päätös KKO 2005:65 toimii esimerkkinä osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaatteesta. Siinä päätös koskee vanhan asunto-osakeyhtiölain 3:46:n mukaista lauseketta, joka on samanlainen lauseke kuin osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaate (Asunto-osakeyhtiölaki, AsOYL 809/1991 3:46). Olennaista ratkaisun kannalta oli, että yhtiökokouksessa ei voitu tehdä päätöstä toisen poissaolevan osakkeenomistajan haitaksi. Ratkaisun mukaisesti osakeyhtiön yhtiökokouksessa päätöksiä ei voida tehdä muiden osakkeenomistajien etujen vastaisesti ilman heidän hyväksyntäänsä.

”Asunto-osakeyhtiön kaikki osakkeenomistajat olivat yhtiökokouksessa yksimielisesti päättäneet kohdistaa yhtiön ottamat lainat osakkeenomistajien kesken huoneistojen A ja C hallintaan oikeuttavien osakkeiden omistajien vastattaviksi. Vaikkei päätös ollut ollut voimassa olleen yhtiöjärjestyksen mukainen, Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että yhtiökokouksen päätös satoi sanottujen osakkeiden myöhempiä omistajia. Tämän vuoksi heidän yhtiökokouksessa tekemänsä päätös, jolla lainat päätettiin kohdistaa huoneistojen A ja B hallintaan oikeuttavien osakkeiden omistajien vastattaviksi, julistettiin huoneiston B osakkeenomistajien kanteesta pätemättömäksi.” (KKO 2005:65)

Osakeyhtiöllä on oltava lisäksi hallitus (OYL 6:1.1), jolla on yleistuomivalta, eli sen tulee huolehtia yhtiön hallinnon ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä (OYL 6:2.1). Hallitus tekee päätökset myös enemmistöperiaatteella, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä vaadittavan määräenemmistöä (OYL 6:3.1). Osakeyhtiöllä voi lisäksi olla hallintoneuvosto ja toimitusjohtaja (OYL 6:2.1). Vaikka yhtiökokous on lähtökohtaisesti osakeyhtiön ylin elin, hallituksen esityksessä (27/1977, 58) mainitaan, että varsinkin suurissa osakeyhtiöissä tosiasiallinen valta on usein kuitenkin hallituksella tai

toimitusjohtajalla. Myös Villan (2013, 255) mainitsee hallituksen yleistöimivallan tarkoittavan laajaa kelpoisuutta tehdä päätöksiä yhtiön asioissa. Olennaista osakeyhtiön päätöksenteon kannalta on osakkeenomistajan rajoitetun vastuun tuoma mahdollisuus eriyttää johto ja omistus toisistaan, sillä ilman rajoitettua vastuuta omistaja ei uskaltaisi jättää omistamansa yrityksen johtamista toiselle henkilölle (Villa 2001, 24). Vaikka päätöksenteko osakkeenyhtiössä vaikuttaa lainsäädännön kannalta monimutkaiselta, ei se sitä välttämättä pienissä osakeyhtiössä kuitenkaan ole. Yhteenvetona pakolliset päätöksentekoelimet ovat yhtiökokous ja hallitus, mutta esimerkiksi yhdenmiehen osakeyhtiöissä yhtiökokouksen voi muodostaa omistaja yksin ja tehdä yksimielisenä päätöksiä (Villa 2013, 256).

Osuuskunnan tapauksessa osuuskunnan kokouksessa päätäntävaltaa käyttävät kaikki jäsenet tai jäsenten valitsema edustajisto, mutta muutoin päätöksenteosta on säädetty samalla tavalla kuin osakeyhtiölaissa (OKL 5:1). Tästä voidaan päätellä, että osuuskunnan päätöksenteko voi tulla mutkikkaaksi, jos jäsenten määrä on suuri. Toisaalta sama pätee myös osakeyhtiössä, jos osakkeenomistajien määrä kasvaa. Osuuskunnissa jäsenet hyötyvät lähinnä palveluista eikä yrityksen varallisuusarvon kasvusta, joten jäseniltä ja hallintohenkilöiltä puuttuu henkilökohtainen intressi yrityksen arvon lisäämiseen tai johdon ja jäsenten intressit saattavat poiketa toisistaan (Pöyhönen 2013a, 37).

Michael Cook (1995, 1156-1157) kertoo näkemyksensä, että heikosti määritellyt osuuskunnan varallisuus oikeudet luovat viisi ongelmaryhmää, joita ovat yhteisomistuksen ongelma, horisonttiongelma, portfolio-ongelma, valvonnan ongelma ja päätöksenteon ongelma. Päätöksentekoon liittyy valvontaongelma, joka aiheutuu Cookin mukaan jäsenten ja osuuskunnan johdon välille syntyvien eturistiriitojen ehkäisemisen hankaluudesta ja kustannuksista. Lisäksi Cook kertoo päätöksenteon ongelman syntyvän, jos osuuskunta harjoittaa laaja-alaista toimintaa ja osuuskunnan säännöt mahdollistavat erilaiset tavoitteet niin siinä voi seurata, että jäsenet vaikuttavat päätöksentekoon itsekkäistä lähtökohdista. Tämä Cookin näkemys tukee sitä näkemystä, että osuuskunnan päätöksenteko saattaa osoittautua mutkikkaaksi ja siten se voi olla syynä osuuskuntien vähäiseen suosioon. Osuuskuntalaissa pätee myös osakeyhtiölain tapaan yhdenvertaisuusperiaate, minkä mukaan tehdyt päätökset eivät saa tuottaa jäsenelle epäoikeutettua asemaa sekä jäsenillä on oltava yhtäläiset oikeudet, jollei toisin ole sovittu (OKL 1:7).

Henkilöyhtiöiden päätöksenteko poikkeaa tästä huomattavasti, ollen paljon vapaamuotoisemmin säänneltyä. Ensinnäkin AKL 2:1.1:n perusteella yhtiömiesten oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät ensisijaisesti yhtiömiesten välisen sopimuksen mukaisesti. Siksi on mahdollista sopia esimerkiksi siitä, että joku vastuunalaisista yhtiömiehistä suljetaan yhtiön hallinnoimisen ulkopuolelle tai hallintovaltuudet voidaan jakaa yhtiömiesten kesken omiin vastuualueisiinsa (Wilhelmsson & Jääskeläinen 2001, 91-92). Jos päätöksenteosta ei ole tarkemmin sovittu, yhtiömies saa vapaasti toimia yhtiön nimiin ja lukuun ja näin ollen päättää yhtiön asioista silloin, kun kyseinen toiminta vastaa yritystoiminnan luonnetta (AKL 2:2). Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies saa osallistua yhtiön asioiden hoitoon vain siinä tapauksessa, että hänet on valtuutettu yhtiön toimitusjohtajaksi ja tällöinkin hän saa toimia vain toimitusjohtajalle ominaisten yhtiön juoksevien asioiden hoitamiseksi (AKL 7:3). Henkilöyhtiöissä pätee yhtiömiehen kielto-oikeus, minkä nojalla vastuunalainen yhtiömies voi kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä yksittäiseen toimenpiteeseen (AKL 2:3).

Villa (2013, 92) toteaa, että yhtiömiehen rajoittamattoman velkavastuun vuoksi yhtiömiesten tulee voida luottaa yhtiön hallintoon osallistuviin yhtiömiehiin. Jos henkilöyhtiön päätöksen teosta ei ole tarkemmin sovittu, voidaan henkilöyhtiöissä tällöin nähdä muodostuvan riskiä siitä, että joku vastuunalainen yhtiömies ei ole luotettava tai muutoin pätevä hallinnoimaan yhtiötä. Riski poistuisi sillä, että yhtiösopimus tehtäisiin huolellisesti. Kuten Wilhelmsson & Jääskinen (2001, 92-93) toteavat, yhtiösopimuksissa tehdyt yhtiön hallintomallia koskevat määräykset ovat usein kuitenkin lyhyitä ja epätäydellisiä, mikä voi johtaa epäselvyyksiin ja ristiriitauksiin. Yhtiömiesten rajoittamaton vastuu tarkoittaa, että yhtiön hallinnoimista ei välttämättä ole samalla tavoin kannattavaa eriyttää kuin osakeyhtiöissä tai osuuskunnissa. Toisaalta sopimuksenvarainen yhtiön hallinnoiminen tai vapaamuotoinen jokaisen yhtiömiehen vastuulla oleva yhtiön hallinnoiminen voi monesti olla joustavuuden vuoksi hyvä asia, jos siitä on sovittu täsmällisesti tai yhtiömiehet luottavat täysin toisiinsa. Joka tapauksessa henkilöyhtiön vapaus järjestää yhtiön hallinnoiminen ja siten myös päätöksenteko haluamallaan tavalla on helpompaa ja joustavampaa, minkä voisi olettaa olevan varsinkin pienille yhtiöille houkuttelevaa.

3.6 Rahoitus

Osakeyhtiö on osuuskunnan tapaan pääomayhtiö johtuen pääoman pysyvyyttä koskevien säännösten ja vähimmäispääoman vaateesta (Mähönen & Villa 2013, 148-

149). Pääoman pysyvyydellä tarkoitetaan osakeyhtiölain säätelyä varojen jakamisesta siten, että yhtiöllä tulee olla sidottua pääomaa eikä vapaata pääomaakaan saa jakaa kuin yhtiön ollessa maksukykyinen (OYL 13:1-3 ja 5). Sidottua pääomaa ovat osakepääoma, arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto (OYL 8:1). Yhtiökokous voi päättää kerätä osakeyhtiölle omaa pääomaa osakeannilla, missä se luovuttaa omia osakkeitaan tai antaa uusia osakkeita (OYL 9:1.1, 9:2.1). Osakkeenomistajalle ja mahdollisille uusille osakkaille sijoittamisen yhtiöön tekee helpommaksi rajoitettu vastuu, sillä osakkeenomistajat voivat huolettomammin sijoittaa varojaan yhtiöön, kun heidän riskinsä koskee vain heidän sijoittamaansa pääomaa (Villa 2013, 35).

Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu mahdollistaa, että yhtiö voi käyttää osakkeita rahoituksensa perustana (Mähönen, Säiläkivi & Villa 2007, 127). Yhtiön erillisyys osakkaista tarkoittaa myös sitä, että yhtiö ei vastaa osakkeenomistajien velvoitteista eikä siten osakkeenomistajan velkaa voida ulosmitata yhtiöstä, jolloin osakkeenomistajat eivät ole riippuvaisia toistensa varallisuudesta (Airaksinen, Pulkkinen & Rasinaho 2007, 12). Osakeyhtiö voi myös antaa erilaisia oikeuksia kuten optio-oikeuksia, jotka oikeuttavat maksua vastaan saamaan yhtiön osakkeita (OYL 10:1.1). Osakeyhtiölaissa on lisäksi säännelty pääomalainasta. Pääomalaina on muihin velkoihin nähden huonommassa asemassa eikä sen maksamiselle yhtiö saa antaa vakuutta (OYL 12:1). Muita vieraan pääoman ehtoisia rahoituskeinoja ei säädellä osakeyhtiölaissa.

Osuuskunnan säännöissä voidaan määrätä, että jäsenen on otettava useita osuuksia (OKL 9:1.2). Osuuskunta voi järjestää myös osuusannin tai osakeannin oman pääoman kasvattamiseen sääntöjen tai osuuskunnan kokouksen päätöksen perusteella (OKL 9:2). Pöyhönen (2013a, 35) mainitsee, että osuuskunnan oman pääoman hankinta mahdollisuudet ovat kuitenkin osakeyhtiötä huonommat, koska jäsenet tai osuuden omistajat eivät yleensä hyödy osuuden arvonnoususta toiminnan aikana. Toisaalta Pöyhönen kertoo samassa yhteydessä, että täten myös oman pääoman kustannukset ovat pienemmät, kun osuuksille ei jaeta ylijäämää. Osakeyhtiön tapaan myös osuuskunnan kokous voi päätöksellään luovuttaa erityisiä oikeuksia kuten optio-oikeuksia, jotka oikeuttavat maksua vastaan saamaan osuuskunnan osuuksia tai osakkeita (OKL 10:1.1). Pääomalainastakin on osuuskuntalaissa säädetty samoin kuin osakeyhtiölaissa. Merkittävä eroavaisuus

osuuskunnan ja osakeyhtiön rahoituksen keruussa on jäsenien maksamat osuudet, joita siis voi osuuskunnan säännöissä määrätä otettavaksi useita. Lisäksi on mahdollista, että osuuskunnan säännöissä määrätään osuuskunnan kokouksen mahdollisuudesta periä ylimääräisiä maksuja jäseniltään osuuskunnan toiminnan rahoittamiseksi (OKL 13:1.1). Myös jäsenten lisämaksuvelvollisuudesta voidaan määrätä säännöissä, jos osuuskunnan omat varat eivät riitä velkojen maksuun konkurssissa tai selvitystilassa (OKL 14:1.1).

Uudessa osuuskuntalaissa rahoituksen hankkimisen kannalta oleellista on, että käyttöön otettiin osuuskunnan osakkeet sekä lisättiin osuuksien ehtoihin liittyviä joustomahdollisuuksia, mutta Pöyhösen (2013a, 36) mukaan nämä uudet lain muutokset eivät oleellisesti paranna sijoittajilta riskipääoman keräämistä. Hän perustelee, että sijoittaja ei siltikään pysty hyötymään sijoituksestaan samalla tavalla kuin osakeyhtiössä voisi, koska osuuskunnissa omistuksen arvo ei kehity osuuskunnan voidessa ottaa uusia jäseniä aina osuuden nimellisarvon hinnalla. Hän rinnastaa ongelman sijoitusosuuksienongelmiin. Michael Cook (1995, 1156) tarkastelee perinteiseen osuuskuntamalliin liittyviä rahoituksen ongelmia sijoittajan portfolio-ongelman kautta. Cook kertoo, että sijoittaja ei voi arvioida osuuskuntaan tekemäänsä sijoitusta osana riskipreferensseihin perustuvaa sijoitussalkkua, koska sijoittaja ei voi siirtää tai muuttaa sijoitustansa käteisvaroiksi eikä sijoituksella ole markkinoihin perustuvaa arvoa.

AKL:ssa ei ole säädetty kuin sopimuksen varaisen yhtiöpanoksen suorittamisvelvollisuudesta yhtiölle (AKL 2:6) ja kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen velvollisuudesta sijoittaa yhtiöpanos (AKL 7:6.1). Näin ollen oman pääoman kasvattamisen keinot ovat henkilöyhtiöissä rajallisemmat, jolloin vieraan pääoman ehtoisella rahoituksella on suurempi rooli. Toisaalta henkilöyhtiöissä omistajan kannalta ei ole niinkään merkitystä, onko pääoma oman vai vieraan pääoman ehtoista, koska omistajat ovat joka tapauksessa itse vastuussa viimekädessä. Varsinkin kun AKL:ssa ei ole säädetty pääoman pysyvyydestä tai maksukykyisyydestä, oman pääoman rahoituksen saaminen ulkopuolisilta rahoittajilta voi muodostua yhdeksi tekijäksi, mikä ohjaa perustamaan osakeyhtiön tai osuuskunnan pikemmin kuin henkilöyhtiön. Kommandiittiyhtiöt poikkeavat siis avoimista yhtiöistä äänettömän yhtiömiehen mukana ololla. Kommandiittiyhtiöt mahdollistavatkin siten pääoman keräämisen äänettömiltä yhtiömiehiltä, mikäli

löydetään halukkaita sijoittajia. Yhtiömiesten rajoittamaton vastuu johtaa siihen, että vieraan pääoman ehtoiset rahoittajat kiinnittävät usein huomiota pikemminkin henkilöyhtiöiden vastuunalaisten yhtiömiesten vastuunkantokykyyn ja liiketoiminnan kannattavuuteen kuin yhtiön oman pääoman määrään (Villa 2013, 72).

3.7 Varojen jakamisesta ja velkojan suojasta

Osakkeenomistajat odottavat saavansa yhtiöön sijoittamallensa pääomalle tuottoa siitä osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun kaikkien muiden etutahojen osuudet on suoritettu (Mähönen & Villa 2013, 148). Osakeyhtiön varoja voidaan jakaa vain laissa säännellyin keinoin. Varoja voidaan jakaa osinkoina voitosta tai vapaan pääoman rahastosta. (OYL 13:1) Yhtiökokouksessa voidaan päättää myös osakepääoman alentamisesta vapaan pääoman rahastoon voiton jakamiseksi (OYL 14:1). Pääoman alentamista rajoittaa kuitenkin OYL 1:3.1:n mukainen vähimmäispääoma, jota alemmaksi pääomaa ei saa vähentää. Lisäksi varoja voidaan jakaa hankkimalla tai lunastamalla yhtiön omia osakkeita tai jakamalla varoja yhtiötä purettaessa tai rekisteristä poistettaessa (OYL 13:1). Vastuu varojen jakoa koskevasta päätöksenteosta on viimekädessä yhtiökokouksella (OYL 13:6.1).

Taina Pihlajarinne (2007, 357) mainitsee osakeyhtiön velkojan tarvitsevan saatavillensa myös lainsäädännöllistä suojaa velkojan omien suojaavien toimenpiteiden lisäksi. Laissa onkin säädetty pääoman pysyvyydestä ja vähimmäispääomasta sekä siitä, että osakeyhtiö voi jakaa varojansa vain, mikäli se on maksukykyinen eikä varojen jako aiheuta maksukyvyttömyyttä (OYL 1:3, OYL 13:2). Lisäksi osakeyhtiöissä pätee tiukka maksunsaantijärjestys eri sijoittajaryhmien välillä, minkä tarkoituksena on turvata muiden sijoittajien asemaa osakkeenomistajien opportunisteilta (Mähönen, Säiläkivi & Villa 2007, 151).

Laissa säädettyä maksukykyisyyttä ei ole sen tarkemmin määritelty eikä säännös sisällä velvollisuutta laatia laskelmia varojen jakoa varten, mikä osaltaan voi mahdollistaa osakkeenomistajien opportunistisen käyttäytymisen. (Sjögren, Jokinen, Syrjä 2009, 794). Sjögren, Syrjä ja Villa (2008, 457) osoittavat, että maksukykyisyyttä arvioitaessa olisi velkojan suojan kannalta tärkeää huomioida yhtiön vakavaraisuus sekä tulevia kassavirtoja ennustavia laskelmia. Osakeyhtiöissä varojen jakoa hankaloittavat siis laissa säädetty tarkat varojen jaon keinot sekä velkojien suojaksi säädetty pääoman pysyvyys ja maksukykyisyyden säilyttäminen. Toisaalta

maksukykyisyys voi käytännössä olla kierrettävissä, koska sen todistamisesta ei ole säädetty erityisesti.

Osuuskunnissa pääsääntöisesti ylijäämä kuuluu osuuskunnalle (Pöyhönen 2011, 358). Osuuskunnassa voidaan jakaa tilikauden ylijäämää jäsenille tai muille osuuden tai osakkeen omistajille vain, jos osuuskunnan säännöissä on niin sovittu (OKL 8:1.2). Näin ollen varojen jakaminen omistajille on mahdollista, vaikkakin sitä on käytännössä toteutettu vähän (Pöyhönen 2013a, 35-37). Osuuskunnan tulee myös varoja jakaakseen olla maksukykyinen (OKL 16:2). Pöyhönen (2013a, 35-37) näkee, että tulevaisuudessa voi syntyä lisää osuuskuntia, joihin yhdistetään arvon nousuun perustuvia jäsen- tai sijoittajaosuuksia. Päätöksen varojen jakamisesta tekee osuuskunnan kokous (OKL 16:8.1). Jakoperuste määräytyy sääntöjen mukaisesti tai vaihtoehtoisesti sen mukaisesti, miten jäsenet ovat käyttäneet osuuskunnan palveluita (OKL 16:5). Lisäksi osuuskuntalain 16:1: n mukaisesti on mahdollista jakaa varoja vapaan pääoman rahastosta, palauttamalla osuuksia, alentamalla osuus- tai osakepääoma tai vararahastoa sekä hankkimalla tai lunastamalla omia osuuksia tai osakkeita.

Varojen jakamiseen on kuitenkin maksukyvyyn edellytyksen lisäksi säännelty muitakin rajoituksia. Vararahastoa ei saa alentaa alle 2500 euron (OKL 16:7). Osuuden voi palauttaa, jos jäsenyys päättyy tai osuus irtisanotaan osuuden omistajan toimesta (OKL 17:1.1). Osuuspääoman jakamiseen ja osuuden palauttamiseen käytettävä pääoma lasketaan siten, että osuuspääomaan lisätään taseen mukainen ylijäämä sekä vapaaehtoiset varaukset ja poistoero verovelalla vähennettynä (OKL 17:1.3). Käytännössä osuuskunnan varojen jakaminen on siis vaikeampaa verrattuna osakeyhtiöihin tai henkilöyhtiöihin, mutta Pöyhösen (2013a, 37) mukaan on odotettavissa, että uudenosuuskuntalain myötä tulee osuuskuntia, joiden tarkoituksena on arvonnousun tuottaminen osuuksien ja osakkaiden omistajille. Osuuskuntien erilaisuudesta johtuen lainsäädäntö on jätetty monilta osin tahdonvaltaisesti ja siksi osuuskunnassa omistajan kannalta varojen jaossa on oleellista, onko osuuskunnan säännöissä määrätty ylijäämän jakamisesta (Pöyhönen 2011, 358).

Henkilöyhtiöissä yhtiömiehet toimivat yhteisen taloudellisen tavoitteen saavuttamiseksi, mutta voiton jakamisen oikeudenmukaisuus ei ole kuitenkaan aina

itsestään selvää, koska voitto syntyy työ- ja pääomapanosten yhteisvaikutuksesta sekä yhtiömiesten yrittäjyydestä (Immonen et al. 2012, 54). Laissa on säädetty yhtiömiehelle maksettavasta kohtuullisesta vastikkeesta tämän tekemästä työstä (AKL 2:8.1), minkä lisäksi yhtiömiehelle kuuluu hänen työ-, raha, ja omaisuuspanokselle maksettava voitto-osuus (Immonen et al. 2012, 55). Henkilöyhtiöissä voitto jaetaan siten, että ensin maksetaan jokaiselle yhtiömiehelle heidän asettamansa yhtiöpanoksen jäljellä olevaa osaa vastaava korko-osuus ja sitten loppuosa voitosta jaetaan tasan yhtiömiesten kesken. Jos voitto ei riitä korko-osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto panosten suuruuksien mukaisessa suhteessa. (AKL 2:8) Yhtiöpanokselle maksettava korko määräytyy korkolain (KorkoL 1982/633) 3:2:n mukaisesti vallalla olevan viitekoron mukaisesti.

Kommandiittiyhtiössä äänettömällä yhtiömiehellä on etuoikeus saada panostaan vastaava osuus, joka siis maksetaan ensin ja sitten loppuosa voitosta jaetaan vastuunalaisille yhtiömiehille (AKL 7:4.1). Olennaista on se, että tasan jaettava yhtiöosuudelle eli yrittäjyydelle tarkoitettu voitto jaetaan vasta, kun yhtiömiesten sijoittama työ ja pääoma ovat saaneet korvauksen (Immonen et al. 2012, 55). Yhtiösopimuksessa voidaan kuitenkin sopia myös voiton jakamisesta, mistä Wilhelmsson & Jääskinen (2001, 136-137) toteavat, että riitojen ja epäselvyyksien välttämiseksi olisikin voitonjakomääräyksiä pidettävä keskeisimpinä yhtiösopimuskohtina.

AKL ei rajoita pääoman nostamista yhtiöstä eikä varojen käyttöä yhtiömiesten omiin tarkoituksiin (Koski & Immonen 1990, 96). Immonen et al. (2012, 58) toteavat, että tavanomaista on myös nostaa ennakkoa kuluvan tilikauden aikana työpalkkiosta tai voitto-osuudesta. Villa (2013, 144) kertoo, että velkojen suojan kannalta yhtiöön sijoitetulla pääomalla ei ole merkitystä yhtiömiesten henkilökohtaisen velkavastuun johdosta. Voitonjakamiseksi ei tarvita erillistä päätöstä, vaan yhtiötä hallinnoivat yhtiömiehet ovat velvollisia suorittamaan voitonjaon yhtiömiehille (Immonen et al. 2012, 62). Tappio jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken tasan, ellei se ole kohtuutonta ja soviteltavissa (AKL 2:8). Tappion jakaminen tasan merkitsee sitä, että vastuunalaisilla yhtiömiehillä on yhtä suuri riski, vaikka hän olisi vain pienellä panoksella mukana yhtiössä. Sovittelun mahdollisuus voi toki pienentää kyseistä riskiä joissakin tapauksissa.

3.8 Edustaminen

Edustaminen ja päätöksenteko ovat tässä yhteydessä erotettava toisistaan, sillä oikeus edustaa yhtiötä sitovasti suhteessa kolmansiin ei tuo edustajalle oikeutta tehdä päätöksiä yhtiön puolesta (Villa 2013, 283). Lähtökohtaisesti Villa (2013,111) mainitsee hallinnoimisen olevan yhtiön sisäistä toimintaa ja edustaminen yhtiön ulkoista toimintaa. Osakeyhtiön edustaminen on pääsääntöisesti säädetty hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulle (OYL 6:25). Mahdollinen toimitusjohtaja voi edustaa yhtiötä yleistoimivaltansa puitteissa asiassa, mikä kuuluu hänen tehtäviinsä tai muutoin, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai yhtiön toiminta sitä edellyttää (OYL 6:17). Muut edustajat ovat mahdollisia hallituksen antamalla oikeudella tai yhtiöjärjestyksen perusteella (OYL 6:26). Osuuskuntalaisissa on säädetty osuuskunnan edustamisesta täysin yhteneväisesti osakeyhtiölain kanssa eikä osuuskunnan edustaminen eroa siten juurikaan myöskään käytännössä osakeyhtiön edustamisesta. Hallitus siis edustaa yhtiötä yhdessä tai antamalla valtuutus jollekin yksittäiselle henkilölle.

Henkilöyhtiöissä yhtiön edustamisoikeus on jokaisella vastuunalaisella yhtiömiehellä, ellei tätä oikeutta ole rajoitettu yhtiömiesten välisellä sopimuksella (AKL 3:1). Yhtiömiehen edustusvalta sisältää oikeustoimien tekemisen yhtiön puolesta sekä kelpoisuuden edustaa yhtiötä tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa (Koski & Immonen 1990 84). Siten päätöksenteko ja edustaminen ilmenevät henkilöyhtiöissä päällekkäisinä (Villa 2013, 111). Kuitenkaan yhtiön toimialaan tai yhtiön tarkoitukseen kuulumattomaan toimeen ei saa ryhtyä ilman kaikkien yhtiömiesten suostumusta (AKL 2:2.2). Jos yhtiössä on toimitusjohtaja, saa hän edustaa yhtiön juoksevaa hallintoa koskevissa asioissa (AKL 2:4). Näin ollen yhtiömiesten edustamista ei ole tiukasti säännelty, joka voi näin ollen olla paljon yksinkertaisemmin toteutettavissa kuin osakeyhtiössä ja osuuskunnassa.

4 Yhtiömuodon valinta käytännössä

Tässä luvussa tutkitaan teemahaastattelujen avulla kerättyä empiiristä aineistoa ja katsastetaan, miten käytännössä haastateltavat yrittäjät ovat valinneet yhtiömuotonsa verraten sitä lainsäädännöstä ja kirjallisuudesta ilmi käyneisiin yhtiömuotojen vahvuuksiin tai eroavaisuuksiin. Vertailun perusteella pohditaan, pätevätkö kirjallisuuskatsauksen perusteella tehdyt havainnot yhtiömuotojen vahvuuksista ja heikkouksista käytännössä. Luvun alussa kerrotaan ensin tutkimusmenetelmästä tarkemmin sekä esitellään haastateltavien yrittäjien yritykset lyhyesti. Esittelyjen jälkeen käydään haastattelut läpi teema kerrallaan pohtien haastatteluista ilmi käyneiden seikkojen merkitystä.

Haastateltavat yrittäjät valikoituivat sen perusteella, että heillä on yksi tai useampi pieni tai keskisuuri henkilöyhtiö, jotta haastatteluiden avulla saataisiin selville osakeyhtiömuotoon verrattain vähän käytettyjen henkilöyhtiöiden vahvuuksia. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina eli puolistrukturoituina haastatteluina, missä haastateltavat vastaavat omin sanoin haastattelijan esittämiin kysymyksiin haluamassaan järjestyksessä (Koskinen et al. 2005, 104). Teemahaastattelun etuna voidaan nähdä se, että yrittäjä nähdään subjektina ja hänelle annetaan vapaus kertoa omasta tapauksestaan mahdollisimman vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35). Käytännössä haastatteluja varten tehtiin ennakolta yhdeksään teemaan perustuva haastattelurunko, missä edettiin teemojen välillä haastattelijan johdattelemana. Jokainen teema käytiin haastatteluissa läpi siten, että haastatteliija pyrki esittämään lisäkysymyksiä sitä mukaan, kun hän koki sen tarpeelliseksi täsmällisen tiedon hankkimisen kannalta. Näin ollen teemahaastattelun luonteen omaisesti haastatteluissa edettiin keskustelemalla ennalta valituista teemoista haastateltavien kanssa vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Keskustelemalla valituista teemoista pk-yrittäjien kanssa haluttiin löytää vastauksia, miksi yrittäjät ovat valinneet yhtiömuodokseen kyseisen yhtiömuodon ja mitkä seikat vaikuttivat päätöksentekoon. Lisäksi haluttiin selvittää myös muita yrittäjien kokemia positiivisia ja negatiivisia asioita, mitkä voisivat vaikuttaa yhtiömuodon valintaan.

4.1 Yritysesittelyt

Tutkimusta varten haastateltiin Janne Kytösalmia ja Jussi Härköstä. Kytösalmi toimii vastuunalaisena yhtiömiehenä kahdessa Lappeenrannassa toimivassa henkilöyhtiössä, minkä lisäksi hän omistaa yksin Dremio Oy:n. Henkilöyhtiöt ovat Härkönen & Kytösalmi Ay ja KuvaSoundi Ky. Härkönen toimii vastuunalaisena yhtiömiehenä Härkönen & Kytösalmi Ay:ssä sekä Wildnation Ay:ssä. Haastateltaviksi haluttiin erityisesti henkilöyhtiöiden vastuunalaisia yhtiömiehiä, jotta osakeyhtiöön verrattaessa vähän käytettyjen henkilöyhtiömuotojen vahvuudet kävisi ilmi. Haastattelun tarkoituksena oli siis saada vastauksia, miksi haastateltavat ovat valinneet henkilöyhtiömuodon mieluummin kuin osakeyhtiön tai osuuskunnan. Kytösalmen omistama Dremio Oy tuo mukaan myös tutkimukseen myös vastakkaista näkökulmaa. Osuuskunnan puuttuminen on huomioitu haastattelun teemoissa, missä haastateltavilta kysytään, voisivatko he pohtia osuuskunnan perustamista sekä mitkä seikat he kokevat osuuskunnan eduiksi tai haitoiksi.

Taulukossa 1 on tiivistetty haastateltavien yrittäjien taustatiedot. Kytösalmi on koulutukseltaan tradenomi ja hän on työskennellyt yhteensä noin 11 vuotta, joista yrittäjänä hän on toiminut noin kuusi vuotta. Härkönen on koulutukseltaan merimies ja hänelle on kerääntynyt työkokemusta noin 33 vuotta, joista seitsemän vuotta hän on toiminut yrittäjänä.

Taulukko 1 Yrittäjien koulutus ja kokemus

Haastateltavat	Kytösalmi	Härkönen
Syntymävuosi	1983	1964
Koulutus	tradenomi	ammattitutkinto: merimies
Työkokemus (vuotta)	11	33
Yrittäjäkokemus (vuotta)	6	7

Härkönen & Kytösalmi Ay pyörittää ympärivuotista jäähallikahvilaa. Kesällä yhtiö pyörittää myös kahvilaa ja matkamuistomyymälää Lappeenrannan hiekkalinnalla sekä lisäksi kolmea jäätelökioskia kaupungin keskustassa. Yhtiö on perustettu vuonna 2010 Härkösen ja Yhtiömies X:n toimesta. Vuonna 2011 Yhtiömies X jättäytyi toiminnan ulkopuolelle, jolloin Kytösalmi tuli tilalle toiseksi vastuunalaiseksi yhtiömieheksi.

Vuonna 2013 liikevaihto oli noin 170 000 ja yhtiö työllistää osa-aikaista henkilöstöä. Kesällä 2014 yhtiöllä oli työntekijöitä 18 henkilöä.

KuvaSoundi Ky:n ovat perustaneet vastuunalaiset yhtiömiehet Kytösalmi ja Yhtiömies A vuonna 2012. Äänettömänä yhtiömiehenä on mukana Yhtiömies B, joka ei osallistu muutoin yrityksen toimintaan. KuvaSoundi Ky:n virallinen toimiala on elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien tuotanto. Yhtiön ensisijaisena toimintana on video- ja äänituotanto mainoksia varten. Yhtiön toiminta ei ole vielä kunnolla alkanut pyörimään. Yhtiömiehet maksavat studiovuokraa ja hankkivat välineistöä, jotta toiminta voitaisiin kunnolla aloittaa kun kaikki valmistelut on saatu hoidettua.

Dremio Group Oy on Kytösalmen oma yhden miehen yhtiö, jonka hän on perustanut vuonna 2008. Yhtiön virallinen toimiala on muualla luokittelemattomat rahoituspalvelut pois lukien vakuutustoiminta. Tämän hetkinen toiminta on perustunut paljolti Kytösalmen omiin erilaisiin keikkatöihin muun muassa markkinointiin liittyen. Yhtiö myös omistaa rahasto-osuuksia. Toiminnan volyymi on toistaiseksi vielä pientä. Kytösalmi itse luonnehtii: *”tavoitteena on muodostaa jonkinlainen holding-yhtiö, jonka kautta voin sit sijoittaa vaik näihin mun muihin yrityksiin.”*

Wildnation Ay on perustettu vuonna 2010 Jussi Härkösen ja hänen aviovaimonsa Yhtiömies C:n toimesta, jotka ovat kumpikin yhtiössä vastuunalaisia yhtiömiehiä. Yhtiön toiminta on suhteellisen laaja-alaista. Virallinen toimiala yhtiöllä on ohjelmistopalvelut ja manageripalvelut. Tällä hetkellä yhtiö tekee Härkösen mukaan tapahtumien järjestämistä, opastoimintaa, juontokeikkoja sekä mainostoimintaa. Kesäisin yhtiöllä on myös jäätelökioskeja Lappeenrannan keskustassa. Tulevaisuudessa yhtiömiehet ovat suunnitelleet kahvilan perustamista yhtiön nimiin. Henkilöstöä yhtiöllä työskentelee lähinnä kesäisin osa-aikaisilla työsopimuksilla, joten kokoluokaltaan myös Wildnation Ay on pieni yhtiö. Edellä kuvatut yritysten taustatiedot ovat kerätty Taulukkoon 2.

Taulukko 2 Yritysten taustatiedot

Yritys	Härkönen & Kytösalmi Ay	KuvaSoundi Ky	Wildnation Ay	Dremio Group Oy
Toimialan kuvaus	Kahvilapalvelut	Video- ja äänituotanto	Tapahtumien järjestäminen ja oheispalvelut	Rahoituspalvelut
Yhtiömiehet/ osakkeenomistajat	Vastuunalaiset Härkönen ja Kytösalmi	Vastuunalaiset Kytösalmi ja Yhtiömies A Äänetön: Yhtiömies B	Vastuunalaiset Härkönen ja Yhtiömies C	Kytösalmi
Liikevaihto edellisellä tilikaudella (euroa)	100 000 – 200 000	0 – 100 000	100 000 – 200 000	0 – 100 000
Perustamisvuosi	2010	2012	2010	2008

4.2 Yritysmuodon perustamiseen liittyvät vaatimukset

”Me haluttiin perustamiskustannukset mahdollisimman pieneksi ja kommandiittiyhtiömuoto on kaikista kevyin. Haluttiin myös aloittaa toiminta nopeasti.”

Kytösalmi kertoo liittyen KuvaSoundi Ky:n perustamiseen viitaten siihen, että kommandiittiyhtiömuodossa ei ole määritelty vähimmäispääomaa yrityksen aloittamiseksi toisin kuin osakeyhtiössä. Härkönen mainitsee saman syyn perustamisen helppoudesta olleen keskeisenä syynä sekä Härkönen & Kytösalmi Ay:ssa että Wildnation Ay:ssa.

”Avoin yhtiö on niin nopee laittaa kasaa, et ei tarvi ku käydä maistraatis ja pam, se on kasas. Ku me perustettii Härkönen & Kytösalmi Ay, ni haluttii seki saada nopeesti kasaa. Sit jos se franchising-sopimus tulee, ni pitää taas kattoo sitä oy:tä. Muuten ollaa kyl oltu yhtiömuotoo tyytyväisiä.”

Kysyttäessä KuvaSoundi Ky:n yhtiösopimuksesta Kytösalmi vastaa: *”Meil on Yhtiömies A:n kanssa ihan vakiomuotoinen yhtiösopimus, minkä saa sieltä patentti- ja rekisteritoimiston sivulta printattuu”* Lausahduksesta voisi päätellä, että yhtiön toiminta

perustuu yhtiömiesten vahvalle luottamussiteelle, koska yhtiösopimuksen tarkempaa tekoa ei ole sen kummemmin mietitty. Kytösalmi vastaakin kysyttäessä yhtiömiesten välisestä luottamuksesta: *”Joo kyl me Yhtiömies A:n kanssa toisiimme voidaa luottaa ja Härkösen kanssa samoin. Ollaan tunnettu jo vuosia kuitenkin.”*

Härkönen on sitä mieltä, että henkilöyhtiömuotojen on hyvä perustua luottamukseen. Toisaalta hänen mielestä huolellisen sopimisen avulla voidaan yhtiömiesten välisiä suhteita määritellä, joka voi olla hyödyksi monissa tilanteissa, kun yhtiömiehet eivät ole tunteneet toisiaan pitkään, viitaten AKL 2:1:n mukaiseen tahdonvaltaisuuteen. Hän kertoo: *”Luottamukseen tää sillee perustuu ja siihe keskinäiseen keskusteluun. Meil on molemmil sellane määrätynlaine vapaus, et yhes mietitää kuitenkin, mihi me lähetää sotkeutuu. Avoimes yhtiös on kuitenkin ne määrätyt asiat, mitkä ovat ite määriteltävissä. Oikeudet ja velvollisuudet on yhtiömiesten kesken itse määriteltävissä.”*

Osakeyhtiömuodon lain velvoittamien perustamisvaatimusten, kuten kirjallisen perustamissopimuksen ja yhtiöjärjestyksen laatimisen Kytösalmi ei näe mitenkään vaikeuttavan osakeyhtiön perustamista. Hän kertoo: *”Netist saa hyvät pohjat noihi ja sit jos halua jotai lisätä ni sen ku vaa lisää sinne ja nimi vaa alle.”*

Kuitenkin perustamisvaiheessa, kaikissa kolmessa henkilöyhtiössä perustamisvaatimusten vähäisyys ja perustamisen helppous ovat vaikuttaneet siihen, että yhtiömiehet ovat halunneet ensin perustaa toiminnan alkuvaiheessa henkilöyhtiön. Dremio Oy:n perustamiseen vaikutti keskeisenä kuitenkin se, että Kytösalmi halusi toimia yksin, jolloin hänen mukaan henkilöyhtiöt eivät tulleet kysymykseen. Kysyttäessä vaikuttiko yksin toimiminen yhtiömuodon valintaan Dremio Oy:n tapauksessa, hän vastaa: *”Joo kyl se vaikutti, ku tää on niinku mun oma projekti, et halusin toimii täs yksin.”*

4.3 Omistajan vastuu ja rahoituksen järjestäminen

Vastuunalaisen yhtiömiehen henkilökohtainen ja rajoittamaton vastuu yhtiön velvoitteista näyttäytyy haastattelussa negatiivisena asiana, kun yhtiö kasvaa ja rahoituksen tarve samalla kasvaa. KuvaSoundi Ky:n suunnitelmista Kytösalmi kertoo, että tavoitteena onkin muuttaa tulevaisuudessa yhtiömuoto osakeyhtiöksi, kun toiminta kasvaa tarpeeksi.

”Ajatuksena on, että tästä tulee tuotantoyhtiö, mikä muuttaa muotonsa osakeyhtiöksi tulevaisuudessa kun toiminta kasvaa ja lähtee kunnolla pyörimään. Syynä on se, että

osakeyhtiö on oma juridinen henkilönsä ja osakeyhtiö vastaa omista veloistaan eikä yhtiömiehet ole siinä vastuussa henkilökohtaisella omaisuudellaan yhtiön veloista. Ei me sit enää haluta olla henkilökohtaisessa vastuussa ihan kaikesta.”

Puhuttaessa Härkönen & Kytösalmi Ay:n tulevaisuudesta Kytösalmi kertoo, että yhtiömiehet neuvottelevat Franchising-toiminnan aloittamisesta yhtiön nimiin, jolloin yhtiömuodon vaihto osakeyhtiöksi on myös mahdollinen. Hän näkee avoimen yhtiömuodon hyväksi siinä tilanteessa, kun yhtiö ei tarvitse juurikaan ulkopuolista rahoitusta. Myös rahoituksen järjestäminen näyttäytyy Kytösalmen mielestä osakeyhtiömuodon etuna.

”Ollaan oltu tyytyväisiä yhtiömuotoon, koska firma pyörii tulorahoituksella, et ei oo mitää velkoja taseessa. Taidettii me jotai kaks vuotta sitte laittaa yhtiöö rahaa ku tuli hiekkalinnaa koskeva startti ja ostettii jäätelöä monella tonnilla. Et jos homma kasvais, ni kyl rahoituskin olis yks tekijä, miks sit vaihdettais osakeyhtiöks. Vastuut ja riskit olis sit taas nii suuret. Ja sit osakeyhtiös vois helpommin myydä vaik vähä osakkeit, et saatais yhtiöön pääomaa. Yhtiömuodon vaihto osakeyhtiöksi riippuu franchising-toiminnan tarjoajasta ja siitä sopimuksesta, mitä siellä lukee. Eli neuvotteluiden lopputuloksesta riippuen on mahdollista, että yhtiö alkaa pyörittää lisäksi franchising-toimintaa.”

Yhtiömielien rajoittamaton vastuu ei vaikuttanut yhtiömuodon valintaan KuvaSoundi Ky:tä perustettaessa, mutta äänettömältä yhtiömieheltä saatu panos vaikutti rahoituksellisesti siihen, että yhtiö valikoitui kommandiittiyhtiöksi.

”Tässä vastuu ei vaikuttanut alkuvaihees, ku päätettii ettei luottoa oteta. Ollaa hankittu tarvittavat kammat sen mukaan ku rahaa on. Myöhemmin se sit voi tulla kuvioihin. Se onki perimmäinen syy, miks valittiin kommandiittiyhtiö, et saatii äänettömält yhtiömiehelt vähän apuu tavaroiden hankinnas. Muuten se ei osallistu yhtiön toimintaa millää tavalla. Sen panos on kyl jääny niin pieneks, että ei se lopulta oo niin oleellinen juttu ollu.”

Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu on myös keskeisin syy sille, miksi Dremio on osakeyhtiö. Dremio Oy:n tapauksessa toimiala ja sille ominainen pääoman tarve ovat vaikuttaneet jo perustamisvaiheessa yhtiömuodon valintaan.

”Dremion toimialana kun on rahoituspalvelut, ni tulevaisuudessa tavoitteena on, että siin yhtiös olis enemmänki pääomaa. Siks se on oikeestaa välttämätöntä toimia rajoitetun vastuun puitteissa, ettei riskit ole ihan kohtuuttomat.”

Myös Wildnation ay saattaa yrityksen kasvaessa muuttua osakeyhtiöksi juuri rahoituksen järjestämisen ja osakkeenomistajien rajoitetun vastuun vuoksi. Härkönen kuvaa Wildnation Ay:n suunnitelmia seuraavasti:

”Tällä hetkellä meil ei mitää pääomii yhtiössä ole, mutta jos yritys kasvaa, niin pääomaakin tarvitaan lisää. Eli jos kahvilan perustaminen toteutuu, niin sit just vaihtuu heti osakeyhtiöks, koska tarvitaan kunnolla lisää rahoitusta. Alustavasti on jo rahoituksestakin neuvoteltu. Et oman pääoman ehtosii rahoittajii pyritään saamaan mukaan. Sit me ostetaan se kiinteistökin kahvilaa varten, ni siin tulee omistustakin yhtiölle. Ite nään osakeyhtiömuodon just siitä hyväks, ettei siin lähe talot alta niin nopeasti.”

Nämä kirjallisuudenkin perusteella tehdyt huomiot osakkeenomistajan rajoitetusta vastuusta ja rahoituksen järjestämisen keinoista, mitkä tukevat osakeyhtiömuodon valintaa yhtiömuodoksi, näyttäisivät haastatteluiden perusteella olevan myös käytännössä ratkaisevia tekijöitä. Erityisesti ne näyttäisivät olevan olennaisia, kun yhtiön toiminta kasvaa tai jos toiminnan luonne tarvitsee paljon pääomaa niin kuin Dremio Oy:n tapauksessa. Silloin kun yhtiön toiminnan luonne ei toimiakseen tarvitse suuria pääomia, henkilöyhtiöt ovat Härkösen ja Kytösalmen mielestä olleet parempia vaihtoehtoja erityisesti toiminnan aloittamiseksi.

Henkilöyhtiöistä kommandiittiyhtiömuoto mahdollistaa oman pääoman ehtoisen rahoituksen saamisen äänettömiltä yhtiömiehiltä, mikä voi toimia sopivan rahoittajan löytyessä. Tällöin ääneton yhtiömies vastaa sijoittamastaan panoksesta yhtiöön ja on oikeutettu saamaan panokselleen korkotuottoa yhtiöstä. Kommandiittiyhtiö voidaan nähdä siis pääoman hankkimisen kannalta hieman avointa yhtiötä paremmaksi niissä tilanteissa, kun yhtiön toiminta tarvitsee jonkin verran pääomaa.

4.4 Varojen jako, päätöksen teko ja edustaminen

Kirjallisuuskatsauksessa nähtiin henkilöyhtiöiden dispositiivisen lainsäädännön vuoksi varojen jaon, päätöksen teon ja edustamisen olevan joustavaa. Sen vuoksi oletetaan, että ne ovat usein henkilöyhtiömuotojen valitsemista tukevia tekijöitä pienissä yhtiöissä.

Myös Kytösalmi kokee joustavan varojen jaon henkilöyhtiöissä positiivisena asiana, mutta hänen mielestään se ei ole keskeisesti vaikuttanut kuitenkaan yhtiömuodon valintaan. Härkönen & Kytösalmi ay:n kohdalta hän kommentoi varojen jakoa: *”Voitto laitetaan fifty-fifty eli jos kesästä jää rahaa yli, nii puoliks menee. Palkkaa nostetaan suurin piirtein sen mukaan, mitä ollaa tehty töitä, et mä touhuun enemmän täs ja nostan sit enemmän palkkaa. Palkan maksu on siis tosi joustavaa ja sen on hyvä juttu, mut ei se oo oikeestaa mikää tekijä miksei osakeyhtiöks. Lähinnä se et toiminta on niin vähäistä. Osakeyhtiömuoto tulis taas kysymyksee, jos toiminta kasvais reilusti, mut toistaseks ei. Tää on toiminut nii hyvin, et ei oo tarvinnu lähtee kasvattaa sitä.”*

Härkösen mielestä toiminnan joustavuus on kuitenkin pienyritystoiminnan kannalta myös keskeinen tekijä sille, miksi alkuvaiheessa on perustettu mieluummin avoin yhtiö. Hän myös pohtii toimialan vaikutusta yhtiömuodon valintaan.

”Avoin yhtiö on tosi notkee. Osakeyhtiö ei alkuu tullu kysymyksee, ku se on nii raskas pyörittää. Molemmat yhtiöt ovat olleet aluks niin kausiluonteisia eikä ollu selkeet tuotetta, mitä kokoaika kaupataa. Myöhemmin Osakeyhtiö tulee kyllä kysymyksee mahdollisesti, ku toiminta kasvaa. Toimialaki oli sillee tekijänä, et alkuu se ei oo ollu nii systemaattista. Sit ku toiminta alkaa olla sellasta vakituisempaa, ni se hakee sen muotonsa. Sit kannattaa vaihtaa osakeyhtiöks, ku alkaa olla systemaattista ja ympärivuotista toimintaa.”

Härkönen kommentoi varojen jaosta avoimessa yhtiössä melko samankaltaisesti kuin Kytösalmi. Negatiivisena asiana hän pohtii mahdollista yhtiön ja henkilökohtaisten kulujen sekaantumista.

”Ay:ssä yksityisnostoi voi ottaa sillee hyvin, että ei tarvi ku vähän miettii verojen ennakkomaksui. Seki on sillee aika notkeeta et verkkopankis hoituu helposti toi varojen siirtäminen. Omat kulut saattaa kyl sekottuu sit joskus, mut sen takii meil on tilitoimisto mukaan, että ei tuu sekaannuksii.”

Päätöksen teko kaikissa henkilöyhtiöissä on järjestetty paljolti niin, että kullakin yhtiömiehellä on omat vastualueet, minkä lisäksi suuremmista päätöksistä keskustellaan ja päätetään yhdessä. Kytösalmi kertoo päätöksen teosta seuraavasti koskien sekä KuvaSoundi Ky:tä että Härkönen & Kytösalmi Ay:tä: *”Ei me minkää pilipali-asioiden takia soitella toisillemme, mut jos tulee jotai isompia asioita, ni sit mietitään yhdessä. KuvaSoundissa minä hoidan operatiivista toimintaa ja Yhtiömies A*

hoitelee asioita muun toimintansa ohessa. Härkönen & Kytösalmi Ay:ssä me ollaa jaettu vastuualueet siten, että Härkönen hoitaa laskutukset ja minä hoidan sit tilaukset ja toimitukset.”

Härkönen kertoo päätöksenteosta vastaavasti, mainiten luottamuksen olevan juuri joustavan päätöksenteon kannalta tärkeää. Härkönen sanoo: *”Luottamukseen tää niinku perustuu, ja keskinäiseen keskusteluun. Meil on molemmil määrätynlainen vapaus, et yhes kuitenkin mietitää mihi lähetää sotkeutuu. Wildnation Ay:ssa mä oon tehnyt suurimman osan päätöksenteosta, mut kyl me niist aina keskustellaan ja vaimo eli Yhtiömies C hoitaa sit tota kahvilaan liittyvää investointii.”*

Yhden miehen yhtiön tapauksessa Kytösalmi ei tunne vaikeaksi osakeyhtiön päätöksentekoa huolimatta siitä, että päätökset täytyy tehdä kirjallisesti. Kytösalmi kertoo: *”En koe mitenkään vaikeemmaks sitä, et osakeyhtiös tarvii sellasii muodollisuuksii. Kaikki päätökset teen valmiille Word-pohjalle, mihin vaan kirjotan et hallitus teki tälläsen päätöksen ja laitan nimen alle.”* Kysyttäessä osakeyhtiömuodon oikeushenkilöllisyyden ja osakkeenomistajan rajoitetun vastuun mahdollistamasta omistuksen ja yhtiön hallinnoimisen eriyttämisestä Kytösalmi mainitsee sen olevan ehdoton etu yritystoiminnan kasvaessa. Hän sanoo: *”Joo kylhän se olis tietty hienoa, et pääsis jossakin yrityksessä siihen pisteeseen, et ei tarvis niinkää osallistuu toiminnan pyörittämiseen vaan nostais pelkästää osinkoja siit.”*

Edustamista ei ole tarvinnut Kytösalmen mukaan rajoittaa kummassakaan henkilöyhtiössä: *”Meil on molemmis yhtiöis nimenkirjoitusoikeus yhdessä ja eriksee, et ei oo mitää tarvinnu rajoittaa sitä edustamisoikeutta.”*

Myös Härkönen kertoo toiminnan helpottuvan edustamisoikeuden ollessa molemmilla osapuolilla. Hän perustaa näkemyksensä yhtiömiesten väliseen luottamukseen: *”Molempien nimenkirjoitusoikeus johoki hankintaa on hyvä silloin, ku luottamussiteet ovat hyvät, niin siinä säästää aikaa ja jalkoja, ku ei molempien tarvitse aina olla kirjottamas nimee siihe.”*

Pääsääntöisesti henkilöyhtiöiden joustavuus nähdään sekä Härkösen että Kytösalmen mielestä positiivisena asiana, joka ei kuitenkaan ole enää olennaista siinä vaiheessa, kun yritystoiminta kasvaa tiettyyn pisteeseen. Erityisesti varojen jaosta yhtiömiehet kommentoivat positiiviseen sävyyn. Molemmat ovatkin tyytyväisiä yhtiömuotoihin. Varsinkin Härkönen & Kytösalmi Ay:stä puhuttaessa yhtiömiehet eivät näe erityistä

tarvetta vaihtaa yhtiömuotoa osakeyhtiöksi, joskin he ovat valmiita vaihtoon, mikäli uusi franchising sopimus niin velvoittaa. Härkönen mainitsee hyväksi asiaksi tahdonvaltaisuuden, minkä perusteella yhtiömiehet voivat sopia oikeuksista ja velvollisuuksista keskenään. Kuitenkaan Härkönen tai Kytösalmi eivät kumpikaan ole kokeneet yrityksissään tarkempaa sopimista päätöksenteosta tai edustamisesta tärkeäksi tämän hetkisissä yrityksissään, missä yritysten toiminta perustuu paljolti yhtiömiesten väliseen luottamukseen. Suuremman liiketoiminnan osalta Kytösalmi näkee osakeyhtiömuodon eduksi sen, että omistuksen ja hallinnon voi paremmin eriyttää toisistaan.

4.5 Miksi osuuskunta ei tule kysymykseen?

Osuuskuntamuodosta ei haastattelujen perusteella ole yrittäjillä paljoakaan tietämystä eikä osuuskuntamuotoa ole mietitty vaihtoehtona yritysmuotoa valittaessa. Juuri tietämyksen puute ja Kytösalmen tapauksessa osuuskunnan määritelty toiminnan tarkoitus ovat keskeisiä tekijöitä, miksi ei osuuskuntamuotoa ole pohdittu. Osuuskuntamuodosta ei kuitenkaan nähdä mitenkään negatiivisena vaan enemmänkin sopimattomana pienyritystoimintaan. Joskin Härkönen hieman innostuu osuuskuntamuodosta.

”Kyl siin yhtiömuodos voi olla paljon etujakin. Wildnationin mahdollisen yhtiömuodon vaihtoa varten täytyykin tehdä iltaläksyt paremmin ja tutustuu toho osuuskuntamuotoon. En mä näe, että toi toiminnan määritelty tarkoitus olisi mikään este osuuskuntamuodolle.”

Kytösalmi näkee osuuskuntamuodon tarkoituksen kuitenkin poikkeavan omasta yritystoiminnastaan. Hän näkee osuuskuntamuodon toimivan lähinnä aatteellisista periaatteista ja kertookin esimerkin, missä hänen isovanhempansa olivat jäseninä osuuskunnassa, jossa jäsenet omistivat maatalouskoneita yhteisomistuksella. Hän kertoo osuuskuntamuodon sopimattomuudesta KuvaSoundi Ky:n tapauksessa.

”Osuuskuntaa ei olla pohdittu. Se ei ole tän toiminnan kannalta hyvä yhtiömuoto. Sanotaan että osuuskunta olisi vaihtoehto, mikäli meillä olis isompi aatteellinen yhteenliittymä. Täs meidän tapauksessa ei ole tarkoitus tällaiseen yhteisomistukseen vaan me itse tuotamme mainoksia, asiakkaiden tilauksien mukaisesti. Siinä mielessä toiminnan lähtökohta on erilainen ja tarpeet ovat erilaisia, joten siksi osuuskunta ei sovellu meidän tapauksessa.”

Osuuskuntamuodon ongelmia näyttäisi haastattelujen perusteella olevan siis myös se, että se voidaan kokea aatteelliseksi toiminnaksi. Asia voidaan ymmärtää paremmin kuin katsastetaan aiemmin mainittuja kansainvälisen osuustoimintaliiton määrittämiä arvoja ja periaatteita, joita ovat muiden muassa jäsenien koulutus, oppiminen ja viestintä, osuuskuntien keskinäinen yhteistyö ja vastuu toimintaympäristöstä (ICA 2008, 4-5). Myös toiminnan tarkoitus ja mahdollinen eturistiriita, joka muodostuu jäsenen tavoitellessa mahdollisimman hyviä palveluita samaan aikaan kun sijoittajaomistaja tavoittelee mahdollisimman korkeaa tuottoa saattaa olla Kytösalmen mainitseman lausunnon taustalla aatteellisesta toiminnasta. Käsitys siis siitä että omistaja ei saa samankaltaista tuottoa sijoitukselleen kuin osakeyhtiössä, nähdään olevan taustalla. Väitettä tukee kirjallisuuskatsauksessa ilmi tullut seikka, että varojen jakoa osuuskunnissa on käytännössä toteutettu vähän, vaikka se on sopimuksesta ja määrätyistä osuuskunnan säännöistä riippuen mahdollista.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli yhtiölainsäädännön avulla yhtiömuotoja vertailemalla havaita yhtiömuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä ja selvittää, mitkä tekijät puoltavat osakeyhtiömuodon valintaa pk-yrittäjän näkökulmasta ja toisaalta, mitkä tekijät puoltavat henkilöyhtiömuodon tai osuuskuntamuodon valitsemista. Tutkimuskysymyksenä on: Missä tilanteissa henkilöyhtiömuoto tai osuuskuntamuoto on parempi yhtiömuoto, kuin osakeyhtiö pk-yrittäjän näkökulmasta? Kahden alakysymyksen avulla pyritään saamaan vastaus tutkimuskysymykseen. Alakysymyksinä tutkimuksessa on: Miten yhtiömuotojen erilainen lainsäädäntö vaikuttaa yhtiömuodon valintaan? Mitkä lainsäädännön kannalta oleellisesti yhtiömuodon valintaan vaikuttavat seikat tukevat osakeyhtiömuodon valitsemista? Aluksi tutkimuskysymyksiä lähestyttiin kirjallisuuden avulla, minkä jälkeen tutkittiin empiirisesti, pätevätkö kirjallisuudesta havaitut yhtiömuodon valintaan vaikuttavat tekijät käytännössä pk-yrityksissä. Empiirinen tutkimus toteutettiin kahdella teemahaastattelulla.

Lainsäädäntö eroaa monin tavoin yhtiömuotojen välillä. Suurimmat erot ovat pääomayhtiöiden ja henkilöyhtiöiden välillä. Pääomayhtiöt eli osakeyhtiöt ja osuuskunnat ovat säätelyltään suurilta osin lähes identtisiä uuden osuuskuntalain voimaantulon jälkeen. Samoin lähes identtisiä ovat henkilöyhtiöt eli avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. Kirjallisuuden perusteella yhtiömuodon valintaan vaikuttavat seikat havaittiin olevan myös käytännössä suurelta osin keskeisiä yrittäjien mielestä. Erityisesti keskeisiä olivat perustamisvaatimukset, omistajan vastuu, päätöksenteko, rahoitus, varojen jakaminen ja edustaminen. Myös verotuksen vaikutus on joidenkin tutkijoiden mielestä yhtiömuodon valintaan vaikuttava tekijä. Empiriassa ei kuitenkaan verotus noussut esille haastateltavien toimesta.

Empirian perusteella yritysten perustamistilanteessa perustamisvaatimukset näyttäytyvät usein keskeisenä tekijänä. Erityisesti henkilöyhtiöiden perustaminen koettiin helppoutensa vuoksi hyväksi tilanteissa, missä yritys ei tarvitse toimiakseen suuria pääomia. Henkilöyhtiö näyttäytyi toisaalta yhtiömuodoksi, missä usein toiminta saatetaan alkuun, jonka jälkeen yhtiömuodon vaihto myöhemmin osakeyhtiöksi tai osuuskunnaksi tulee kysymykseen. Henkilöyhtiöiden etuna nähtiin sekä kirjallisuuden että empirian perusteella myös päätöksenteon ja varojen jaon sekä edustamisen

joustavuus. Myös kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen mahdollistama rahoituksen kerääminen voi olla apuna pääomaa kerätessä.

Joustavaksi varojen jaon, päätöksenteon ja edustamisen tekee sopimuksenvarainen lainsäädäntö, eli yhtiömiehet voivat keskenään sopia oikeuksistaan ja velvoitteistaan. Joustavuus tarkoittaa myös käytännössä sitä, että yhtiömiesten välinen luottamus näyttäytyy tärkeänä. Toisaalta empiriasta kävi ilmi, että joustavuus ei näyttäydä yhtiömuodon valintaan vaikuttavana tekijänä enää, jos yrityksen pääoman tarve kasvaa, jolloin rahoitus- ja vastuukysymykset ajavat joustavuuden edelle. Johtopäätöksenä henkilöyhtiöt sopivat erityisesti tilanteisiin, missä yhtiömiesten välillä on vahva luottamusside ja liiketoiminnan pääoman tarve on pieni. Esimerkkinä voisi pitää pienyrityksiä, missä voimavarana on omistajayrittäjien tietämys ja osaaminen.

Osuuskunnan mainitut ongelmat heikosti määritellyistä varallisuus-oikeuksista voi heijastua varojen jaon ja päätöksenteon ongelmiksi. Osuuskunnan laissa määritelty tarkoitus tuottaa jäsenilleen taloudellista etua siten, että jäsenet käyttävät osuuskunnan tuottamia palveluita havaittiin empiriassa yhdeksi tekijäksi, miksi osuuskuntaa ei nähdä yrittäjän kannalta hyväksi yhtiömuodoksi liiketoiminnan kannalta. Myös yrittäjien tietoisuus osuuskuntamuodosta havaittiin olevan heikkoa, mikä osaltaan ohjaa yrittäjää valitsemaan jonkun muun yhtiömuodon. Osuuskunta koettiin siis hieman vieraaksi yhtiömuodoksi, jossa kuitenkin nähtiin mahdollisuuksia muihin yhtiömuotoihin verrattaessa.

Osuuskunnan uusi lainsäädäntö on lähentänyt osakeyhtiömuotoa ja osuuskuntamuotoa entisestään, ja osuuskuntamuodon voidaankin nähdä olevan murroksessa. Tulevaisuuden osuuskunnissa voidaan nähdä entistä enemmän osakeyhtiömuodon kaltaisia yhtiöitä, joissa tarkoituksena on arvonnousun tuottaminen osuuksien ja osakkaiden omistajille. Osuuskuntalaki mahdollistaa osuuskuntien säännöissä määriteltäväksi toiminnantarkoituksen ja esimerkiksi sen, onko osuuskunnan tarkoitus jakaa ylijäämää omistajille. Tämä osuuskuntamuodon sopimuksenvaraisuus ja muutoinkin samankaltainen lainsäädäntö voi mahdollistaa osuuskunnan toimimisen täysin osakeyhtiömuodon kaltaisesti. Siksi voidaankin pohtia, olisiko kuitenkin järkevämpää säätää yhtiömuodoista siten, että erilaisilla yhtiömuodoilla olisi jokin merkitys. Muutoinhan tulevaisuudessa voitaisiin siirtyä vain yhteen yhtiömuotoon, minkä toiminnan muotoa voitaisiin säännellä yhtiön säännöissä.

Kirjallisuudessa osakeyhtiömuodon ja osuuskuntamuodon ominaispiirteistä nousevat erityisesti esille niiden itsenäinen oikeushenkilöllisyys sekä osakkeenomistajien ja jäsenien rajoitettu vastuu. Myös rahoituksen hankkimisen keinot nähdään erityisesti osakeyhtiömuodon etuna. Osaltaan juuri pääomayhtiöiden itsenäinen oikeushenkilöllisyys mahdollistaa oman pääoman keräämisen osakkeita tai osuuksia myymällä. Lisäksi se mahdollistaa myös yhtiön omistuksen ja hallinnon eriytymisen. Osuuskunnassa rahoituksen keräämisessä ja päätöksen teossa nähdään myös ongelmia, jotka johtuvat pääosin heikosti määritellyistä varallisuusosoikeuksista.

Empiriaosiossa haastatteluista käykin ilmi, että rajoitettu vastuu ja rahoituksen kerääminen ovatkin keskeisiä tekijöitä sille, että haastateltavat aikovat vaihtaa henkilöyhtiömuodon osakeyhtiöksi, jos yritys ja pääoman tarve kasvavat riittävästi. Haastateltavat ovat sitä mieltä, että osakeyhtiöissä omistajan yksityinen omaisuus on turvattu, kun hän ei vastaa yhtiön sitoumuksista muulla kuin sijoittamallaan pääomalla. Kirjallisuutta tukevat siis empiiriset havainnot sen perusteella, että osakeyhtiömuoto nähdään parhaaksi yhtiömuodoksi rahoituksen ja osakkeenomistajan rajoitetun vastuun vuoksi tilanteissa, missä yhtiö tarvitsee pääomaa toiminnan pyörittämiseen.

Tutkimuksen empiriaosio on toteutettu melko suppeana, joten tutkimuksen yleistettävyyttä ei voida sanoa olevan korkea. Tutkimus voi toimia kuitenkin pohjana aiheen lisätutkimuksille. Empiriaosion haastateltavista puuttuu kokonaan osuuskuntamuodon edustajat. Tämän vuoksi osuuskuntamuoto otettiin haastattelurungon yhdeksi teemaksi ja pyrittiin saamaan haastateltavilta vastauksia, voisivatko he pohtia osuuskuntamuotoa vaihtoehtoisena yhtiömuotona sekä mitä tekijöitä he näkevät osuuskuntamuodon eduiksi. Jatkotutkimukset voisivatkin painottua enemmän osuuskuntamuodon valintaan vaikuttavien tekijöiden etsimiseen. Myös verotuksen mahdollinen vaikutus yhtiömuodon valintaan voitaisiin huomioida jatkotutkimuksissa.

Lähdeluettelo

Kirjallisuuslähteet

Airaksinen, M., Jauhiainen, J. & Neimala, A. (2001) PK-yrityksen osakeyhtiölakiopas. Helsinki, WSOY.

Airaksinen, M., Pulkkinen, P. & Rasinaho, V. (2007) Osakeyhtiölaki I. Helsinki, Talentum.

Cook, M. (1995) The Future of U.S.Agricultural Cooperatives: a Neo-Institutional Approach. *American Journal of Agricultural Economics*. 77, 5, 1153-1159.

HE 6/1987 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä siihen liittyvästä lainsäädännöksi.

HE 109/2005 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 185/2012 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle osuuskuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001) Tutkimushaastattelu. Helsinki, Yliopistopaino.

Immonen, R. (2014) Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa – Vero-oikeudellinen tutkimus vero-oikeuden ja yhtiöoikeuden suhteesta henkilöyhtiön omaan pääomaan liittyvissä oikeustoimissa. *Lakimies* 2/2014, 307-316.

Immonen, R., Ossa, J. & Villa, S. (2012) Henkilöyhtiön oman pääoman hallinta. Helsinki, Talentum.

Järvenoja, M. (2012) Henkilöyhtiö vs. osakeyhtiö. *Tilisanomat* 1/2012, 26-29.

Järvenoja, M. (2014) Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa. *Lakimies* 2/2014, 276-279.

Kolehmainen, A. (2009) Osakeyhtiön ja osakkeenomistajan samastaminen perintökaaren ennakkoperintö- ja lakiosasäännöksiä sovellettaessa. *Lakimies* 4/2009, 597-618.

Koski, P. & Immonen, R. (1990) Henkilöyhtiöt yritysmuotona. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. (2005) Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
- Metsämuuronen, J. (2006) Laadullisen tutkimuksen käsikirja.1.p. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mähönen,J., Säiläkivi, A. & Villa, S. (2007) Osakeyhtiölaki pienyhtiössä. Helsinki, WSOYpro.
- Mähönen, J. & Villa, S. (2013) Osakeyhtiöoikeus käytännössä. 1.p. Helsinki, Sanoma Pro Oy.
- Pöyhönen, S. (2013a) Osuuskunta ja osuuskuntalaki. 3.uud.p. Helsinki, Talentum.
- Pöyhönen, S. (2013b) Residuaalioikeudet suomalaisessa osuuskunnassa. Defensor Legis 4/2013, 643-659.
- Pöyhönen, S. (2011) Omistajaoikeudet ja omistaja-arvo osuuskunnissa. Helsinki, Talentum.
- Siikarla, J. (2003) Henkilöyhtiöt. Jyväskylä, Gummerus.
- Sjögren, H., Jokinen, J. & Syrjä, P. (2009) Osakeyhtiössä tehty osingonjakopäätös ja hallituksen vastuu maksukyvyistä toimeenpanon lykkääntyessä – Tilastollinen tarkastelu. Defensor Legis 5/2009, 775-796.
- Sjögren,H., Syrjä, P. & Villa, S. (2008) Osakeyhtiölain maksukykyisyyden käsitteen tilastollinen tarkastelu. Defensor Legis 3/2008, 448-459.
- TaVM 7/2006 vp - HE 109/2005 vp Talousvaliokunnan mietintö Hallituksen esitykseen Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädäädännöksi.
- Villa, S. (2013) Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö.4.uud.p. Helsinki, Talentum.
- Villa, S. (2001) Osakeyhtiölain mukaiset rahoitusvälineet. Helsinki, Talentum Media Oy.
- Villa, S., Ossa, J. & Saarnilehto, A. (2007) Yritysmuodot. Helsinki, WSOYpro.
- Wilhelmsson, T. & Jääskinen, N. (2001) Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt. 3.uud.p. Helsinki, Talentum Media Oy.

Sähköiset lähteet

International CO-operative Alliance, ICA. (2008) Osuustoiminnan arvot ja periaatteet 2000-luvulle. 4.p. Osuustoiminnan neuvottelukunta. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 20.11.2014]. Saatavilla: http://pellervo.fi/aate/osuust_periaatteet.pdf

Kaupparekisteri. (2014) Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 6.11.2014]. Saatavilla: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>

Oikeustapaukset

KKO 2005:65

KKO 1995:155

Liitteet

Haastattelun teemat

1. Yrityksen tausta
2. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet yhtiömuodon valintaan?
3. Oletteko ollut tyytyväinen yhtiömuotoon?
4. Oletteko pohtineet yhtiömuodon vaihtoa?
5. Miten rahoitus on järjestetty yrityksessänne?
6. Miten olette toteuttanut varojen jakoa yrityksessänne?
7. Miten päätöksenteko ja edustaminen toteutuvat yrityksessänne?
8. Uskoisitteko hyötyväanne jossakin tapauksessa yhtiömuodon vaihdosta
osakeyhtiöksi?
9. Voisitteko kuvitella osuuskuntamuodon perustamista tai yhtiömuodon vaihtoa
osuuskunnaksi?